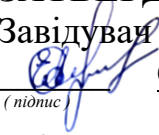

**ДИПЛОМ МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ТАВРІЙСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРОТЕХНОЛОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені ДМИТРА МОТОРНОГО**

Факультет економіки та бізнесу
Кафедра «Фінанси, облік і оподаткування»
(назва кафедри)

Освітньо-професійна програма «Фінанси, банківська справа та страхування»
Галузь знань 07 Управління та адміністрування
Спеціальність 072 «Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок»
Спеціалізація (за наявності) _____

ЗАТВЕРДЖУЮ
Завідувач кафедри

Олена ЯЦУХ
(ім'я та прізвище)
«20» лютого 2025 р.

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА МАГІСТРА

на тему **«Система оподаткування діяльності сільськогосподарських підприємств та основні напрями її вдосконалення»**

Здобувач вищої освіти:

(підпис)

Віталій ВОРФОЛОМЄЄВ
(ім'я та прізвище здобувача)

Керівник:

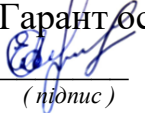

(підпис)

професор, д.е.н. Олена ЯЦУХ
(учене звання, науковий ступінь, ім'я та прізвище)

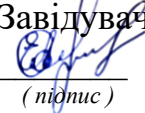
Запоріжжя, 2025 р.
МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ТАВРІЙСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРОТЕХНОЛОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені ДМИТРА МОТОРНОГО
Факультет економіки та бізнесу
Кафедра «Фінанси, облік і оподаткування»
(назва кафедри)

Освітньо-професійна програма «Фінанси, банківська справа та страхування»
 Галузь знань 07 Управління та адміністрування
 Спеціальність 072 «Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок»
 Спеціалізація (за наявності) _____

ПОГОДЖЕНО

Гарант освітньо-професійної програми

 Олена ЯЦУХ
(підпис) (ім'я та прізвище)

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри

 Олена ЯЦУХ
(підпис) (ім'я та прізвище)

«22» жовтня 2024 р.

«22» жовтня 2024 р.

ІНДИВІДУАЛЬНЕ ЗАВДАННЯ
на підготовку кваліфікаційної роботи магістра

здобувача вищої освіти Ворфоломеєва Віталія Миколайовича
(прізвище, ім'я, по-батькові)

1. Тема кваліфікаційної роботи Система оподаткування діяльності сільськогосподарських підприємств та основні напрями її вдосконалення

керівник роботи Яцух Олена Олексіївна, д.е.н., професор
(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

затверджені наказом ректора університету від «21» жовтня 2024 року № 492-С

2. Строк подання кваліфікаційної роботи «17» лютого 2025 року

3. Вихідні дані до кваліфікаційної роботи науково-теоретична література, нормативна та законодавча база, матеріали фахових видань, фінансова та бухгалтерська звітність банку.

4. Зміст кваліфікаційної роботи (перелік питань, які потрібно розробити):

1. Навести та охарактеризувати теоретичні та нормативно-правові засади податкової політики в агарному секторі економіки.
 2. Провести аналіз впливу податкової політики в агарному секторі економіки на результативність його функціонування та наповнюваність бюджетів усіх рівнів.
 3. Запропонувати напрями вдосконалення податкової політики в агарному секторі економіки..
5. Перелік графічного матеріалу: таблиць – 20, рисунків – 3
6. Дата видачі завдання «22» жовтня 2024 р.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

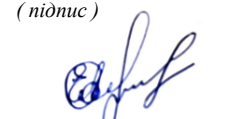
№ з/п	Назва етапів виконання кваліфікаційної роботи	Термін виконання етапів	Відмітка про виконання
1	Затвердження плану роботи	26.10.2024р.	виконано
2	Розділ 1. <u>Теоретичні та нормативно-правові засади податкової політики в агарному секторі економіки</u>	23.11.2024р.	виконано
3	Розділ 2. <u>Вплив податкової політики в агарному секторі економіки на результативність його функціонування та наповнюваність бюджетів усіх рівнів</u>	25.12.2024р.	виконано
4	Розділ 3. <u>Основні напрями вдосконалення податкової політики в агарному секторі економіки</u>	05.02.2025р.	виконано
5	Висновки та пропозиції, список використаних джерел	12.02.2025р.	виконано
6	Перевірка на плагіат	15.02.2025р.	виконано

Здобувач вищої освіти

(підпис)

Віталій ВОРФОЛОМЕЄВ
(ім'я та прізвище)

Керівник кваліфікаційної роботи

(підпис)

професор, д.е.н. Олена ЯЦУХ
(ім'я та прізвище)

РЕФЕРАТ

Тема кваліфікаційної роботи. Система оподаткування діяльності сільськогосподарських підприємств та основні напрями її вдосконалення.

1. *ВНЗ (назва):* ТДАТУ імені Д. Моторного

2. *Рік завершення роботи:* 2025

3. *Обсяг роботи:* 71 с.

4. *Кількість додатків:* 1 од.

5. *Кількість ілюстрацій:* 3 од.

6. *Кількість таблиць:* 20 од.

7. *Кількість джерел літератури:* 85 од.

Характеристика кваліфікаційної роботи:

1. *Мета кваліфікаційної роботи:* дослідження теоретичних засад та практичних аспектів оподаткування діяльності сільськогосподарських підприємств та основні напрями її вдосконалення.

2. *Методи проведених досліджень:* аналітичний, графічний, статистичний, монографічний, розрахунково-конструктивний.

3. *Основні результати дослідження (наукові, практичні):* в ході написання кваліфікаційної роботи було визначено сутність систем оподаткування діяльності агробізнесу, охарактеризовані існуючі системи оподаткування; наведено нормативно-правова база з теоретичних та нормативно-правових засад податкової політики в агарному секторі економіки України; надано загальну характеристику діяльності «ТОВ Аскон-2007»; проаналізовано структуру податкових надходжень Кожанської громади; проведено оцінку ефективності запровадженого мінімального податкового зобов'язання з 1 га.; запропоновані шляхи вдосконалення податкової політики в агарному секторі економіки на рівні сільськогосподарських підприємств беручи до уваги зарубіжний досвід

Ключові слова: податки, податкова система, податкові режими, мінімальне податкове зобов'язання, громади.

Зміст

Вступ	6
Розділ 1 ТЕОРЕТИЧНІ ТА НОРМАТИВНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ ПОДАТКОВОЇ ПОЛІТИКИ В АГРАРНОМУ СЕКТОРІ ЕКОНОМІКИ	
1.1 Сутність податків та податкової системи України	9
1.2 Механізм оподаткування та ключові вектори податкової політики в аграрному секторі економіки	17
1.3 Податок на додану вартість як ключовий важель впливу податкової політики на розвиток аграрного сектору економіки	23
Висновки до 1 розділу	29
Розділ 2 ВПЛИВ ПОДАТКОВОЇ ПОЛІТИКИ В АГРАРНОМУ СЕКТОРІ ЕКОНОМІКИ НА РЕЗУЛЬТАТИВНІСТЬ ЙОГО ФУНКЦІОНУВАННЯ ТА НАПОВНЮВАНІСТЬ БЮДЖЕТІВ УСІХ РІВНІВ	
2.1 Вплив податкової політики на розмір податкових надходжень до державного й місцевих бюджетів	32
2.2 Вплив податкової політики в аграрному секторі економіки на розмір податкових надходжень на рівні новоствореної громади в сільській місцевості	36
2.3 Вплив податкової політики в аграрному секторі економіки на ефективність господарювання сільськогосподарського підприємства	42
Висновки до 2 розділу	48
Розділ 3 ОСНОВНІ НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ПОДАТКОВОЇ ПОЛІТИКИ В АГРАРНОМУ СЕКТОРІ ЕКОНОМІКИ	
3.1 Оптимізація податкового навантаження сільськогосподарських підприємств при застосуванні різних систем оподаткування	50
3.2 Оптимізація податкового навантаження новостворених сімейних фермерських господарств у формі фізичних осіб – підприємців	55
3.3 Застосування зарубіжного досвіду адміністрування податку на додану вартість в аграрному секторі економіки	66
Висновки до 3 розділу	71
Висновки і пропозиції	73
Список використаних джерел	76
Додатки	84

Вступ

Актуальність теми дослідження. Податкові надходження є основою формування доходів бюджетів усіх рівнів. Їх рівень завжди є не достатнім в умовах розитку нашої країни, тому податкова політика максимально спланована на збільшення їх розміру. Проте існує і інший критерій формування податкової політики на засадах принципів оптимального оподаткування й стимулювання розвитку тієї чи іншої стратегічно важливої для держави галузі, які спонукають формувати певні особливі механізми оподаткування, в тому числі і в аграрному секторі економіки, що забезпечує продовольчу безпеку й фінансову безпеку, отримуючі суттєві надходження валюти від експортної реалізації сільськогосподарської продукції. Саме цим пояснюється багатогранність й багатофакторність податкової політики в аграрному секторі економіки в умовах територіально адміністративної реформи та визначається актуальність наукових досліджень.

Дослідженням податкової політики та особливостей механізмів оподаткування діяльності сільськогосподарських підприємств в умовах трансформаційних змін в суспільстві присвячені праці таких науковців, як Тулуш Л. Д, Яцух О. О., Лупенко О. Ю., Олійник О. В, Сідоренко Р. В., Галицький О. М. , Цап В. Д, Крисоватий А. І., Косторной С. В, Сідельникова Л. П., Синчак В. П., Демяненко М. Я., Біла Л. М., Соколенко Л. Ф. та інш.

Метою кваліфікаційної роботи є узагальнення проблем та визначення перспектив розвитку податкової політики в аграрному секторі економіки. Поставлена мета зумовила вирішення таких завдань:

- визначити сутність податків та податкової системи України;
- дослідити механізм оподаткування та ключові вектори податкової політики в аграрному секторі економіки;
- розглянути податок на додану вартість як ключовий важель впливу податкової політики на розвиток аграрного сектору економіки;

- дослідити вплив податкової політики на розмір податкових надходжень до державного й місцевих бюджетів;
- дослідити вплив податкової політики в аграрному секторі економіки на розмір податкових надходжень на рівні новоствореної громади в сільській місцевості;
- дослідити вплив податкової політики в аграрному секторі економіки на ефективність господарювання сільськогосподарського підприємства;
- на прикладі реального підприємства розрахувати оптимальне податкове навантаження сільськогосподарських підприємств при застосуванні різних систем оподаткування;
- спрогнозувати оптимальне податкове навантаження для новоствореного сімейного фермерського господарства у формі фізичної особи – підприємця;
- розглянути застосування зарубіжного досвіду адміністрування податку на додану вартість в аграрному секторі економіки.

Предметом дослідження є діючий механізм оподаткування сільськогосподарських підприємств та вплив податкової політики в аграрному секторі економіки на розмір податкових надходжень до бюджетів різних рівней в умовах адміністративно – територіальної реформи.

Об'єктом дослідження податкові надходження бюджетів різних рівнів, в тому числі на рівні новоствореної Терпінєвської територіальної громади, а також рівень податкового навантаження сільськогосподарського підприємства ТОВ Аскон-2007 Фастівського району Київської області.

Методи дослідження. У процесі дослідження було використано методи аналізу, синтезу, спостереження, аналітичного узагальнення, порівняння, абстрагації, системний підхід аналізу явищ та процесів, що дозволило провести комплексне дослідження проблем та перспектив оподаткування підприємств аграрного сектору економіки.

Інформаційну базу дослідження склали праці вітчизняних і зарубіжних науковців в галузі оподаткування, законодавчі та нормативно правові акти,

інформація офіційного сайту Держаної податкової служби України, статистичні дані, фінансова та податкова звітність ТОВ «Аскон-2007».

Структура та обсяг роботи Кваліфікаційна робота складається з вступу, трьох розділів, висновку, додатків, списку використаних джерел, що нараховує 85 найменувань, містить 20 таблиць, 3 рисунків. Основний зміст дипломної роботи викладено на х сторінках друкованого тексту.

РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ ТА НОРМАТИВНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ ПОДАТКОВОЇ ПОЛІТИКИ В АГРАРНОМУ СЕКТОРІ ЕКОНОМІКИ

1.1 Сутність податків та податкової системи України

В сучасному світі податки є однією із найважливіших економічних категорій. Вони є інструментом регулювання економічної діяльності, за допомогою яких забезпечується соціально-економічний розвиток держави. Податки виступають обов'язковим елементом будь-якої економічної системи держави в незалежності від моделі економічного розвитку країни та її політичного устрою.

Податки є ефективним знаряддям утілення державної політики з питань економіки та соціального розвитку. За допомогою податків відбувається перерозподіл ВВП у територіальному та галузевих аспектах, а також між різними соціальними групами. Цей перерозподіл згладжує вади ринкового саморегулювання, створює додаткові стимули для ділової та інвестиційної активності, мотивації праці, підтримання рівня зайнятості [1 с. 15].

Суттєвий внесок у розвиток теорії податків та оподаткування здійснив Ф. Кене, який за допомогою економічної таблиці представив механізм формування доходів і витрат у різних класах суспільства: виробників (фермери, сільськогосподарські робітники), безплідних (промисловці, торговці, робітники) і землевласників. Виділивши окремо джерела формування доходів різних класів, з яких можуть формуватися державні доходи через механізм сплати податків, Ф. Кене дійшов до висновку, що доходи продуктивного класу мають бути спрямовувані до фондів споживання та обміну, звільняючись від оподаткування [4, с. 220-223].

У сучасній економічній літературі трактування визначення податків має як спільні, так і відмінні риси. Різні науковці по-різному ставляться до визначення сутності податків, виходячи з їх економічного змісту, функцій,

які вони виконують. Визначенню сутності податків присвячено багато праць вітчизняних науковців. (табл. 1.1.)

Таблиця 1.1

Теоретичні підходи до визначення поняття «податок»

Автор	Визначення
Орлюк О. П.	Податок – це обов’язковий, індивідуально безоплатний платіж до бюджету, що його сплачують фізичні та юридичні особи в порядку та терміни, визначені в податковому законі [7, с. 373].
Опарін В. М.	Податки – це обов’язкові, нееквівалентні, неповоротні, нецільові, регулярні платежі юридичних та фізичних осіб державі, призначені для фінансового забезпечення реалізації її функцій.[8]
Синчак В.П.	Податок – це обов’язковий платіж державі, який сплачується платниками та податковими агентами до відповідних бюджетів, або стягується уповноваженими державними органами відповідно до законодавства для фінансування видатків держави на безеквівалентній основі.[9]
Юрій С. І., Федосов В. М.	Податки – це обов’язкові платежі, які законодавчо встановлюються державою, сплачуються юридичними та фізичними особами в процесі розподілу та перерозподілу частини вартості валового внутрішнього продукту й акумулюються в централізованих грошових фондах. [10]
Кучерявенко М. П.	Податок – це форма примусового відчуження результатів діяльності суб’єктів, які реалізують свій податковий обов’язок, що на підставі закону (або акта органу місцевого самоврядування) вноситься до бюджету відповідного рівня і виступає як обов’язковий, безумовний, нецільовий, безоплатний, безповоротний, грошовий платіж [11, с. 48].
Мельник П. В .	Податок – це нецільовий, безоплатний (нееквівалентний), неповоротний обов’язковий платіж державі.[12]
Буряковський В. В.	Податки – встановлені вищим органом законодавчої влади обов’язкові платежі, що сплачують фізичні та юридичні особи у розмірах і в терміни, передбачені законом.[13]
Леоненко М. П.	Податки – обов’язкові внески платників до бюджету та позабюджетних фондів, розміри і терміни сплати яких регламентує податкове законодавство. [14]

Класичне розуміння податків та оподаткування було представлено А. Смітом (1723-1790 рр.) у праці «Дослідження про природу та причини

багатства народів» (1776). В своїй праці А. Сміт визначив податки як більш-менш впорядковане й систематичне вилучення частини доходів суб'єктів господарювання, а також висунув і обґрунтував основні принципи оподаткування [5, с. 506].

В продовження започаткованих А. Смітом досліджень, Д. Рікардо (1772–1823) у своїй праці «Начала політичної економії та податкового обкладання» (1817) висунув нові ідеї про податки і оподаткування, чітко сформулювавши одне з головних завдань податкової політики держави – вона має сприяти нагромадженню та розширенню виробництва [6]

Відповідно до Податкового законодавства під податком слід розуміти обов'язковий, безумовний платіж до відповідного бюджету, що справляється з платників податку [15]. Сутність податків полягає в обов'язковому перерозподілі національного доходу з метою формування державних фінансових фондів. Особливістю податків є їх примусовість, обов'язковість, що не потребує зустрічної оплатності з боку держави [1].

Слід визначити, що податки мають економічну, правову та суспільну характеристики. За економічним змістом податки є інструментом державного розподілу і перерозподілу доходів та фінансових ресурсів держави. При реалізації сутності податку як правової категорії основою є зміна форми власності, тобто перехід власності до держави та використання її для задоволення суспільних потреб. Суспільний зміст податків дає державі можливість впливу на сферу економічних відносин у суспільстві [16 с. 34].

Податок як комплексна економіко-правова категорія характеризується сукупністю певних взаємодіючих складових (елементів). Згідно з Податковим кодексом України податки мають наступні елементи табл. 1.2

Реалізація фіскальної функції пов'язана з формуванням доходної частини бюджету, створенням матеріальних умов для функціонування держави та задоволення загальносуспільних потреб. Зміст регулюючої функції податків полягає у регулюванні грошових доходів, розподілі податкових платежів між юридичними та фізичними особами, галузями

економіки, державою в цілому та її територіальними утвореннями, досягненні рівноваги між попитом і пропозицією, виробництвом і споживанням[16 с. 37].

Таблиця 1.2

Основні елементи податкової системи України

Елемент	Визначення
Платники податків	фізичні особи (резиденти і нерезиденти України), юридичні особи (резиденти і нерезиденти України) та їх відокремлені підрозділи, які мають, одержують (передають) об'єкти оподаткування або провадять діяльність (операції), що є об'єктом оподаткування і на яких покладено обов'язок із сплати податків та зборів.
Об'єкт оподаткування	майно, товари, дохід (прибуток) або його частина, обороти з реалізації товарів (робіт, послуг), операції з постачання товарів (робіт, послуг) та інші об'єкти, визначені податковим законодавством, з наявністю яких податкове законодавство пов'язує виникнення у платника податкового обов'язку.;
База оподаткування	це фізичний, вартісний чи інший характерний вираз об'єкта оподаткування, до якого застосовується податкова ставка і який використовується для визначення розміру податкового зобов'язання.
Ставка податку	розмір податкових нарахувань на (від) одиницю (одиниці) виміру бази оподаткування.
Порядок обчислення податку	сукупність дій платника податків або податкового органу з визначення суми податку, що підлягає сплаті до бюджетів або цільових фондів.
Податковий період	період часу, з урахуванням якого відбувається обчислення та сплата окремих видів податків та зборів;
Строк та порядок сплати податку	період, що розпочинається з моменту виникнення податкового обов'язку платника податку із сплати конкретного виду податку і завершується останнім днем строку, протягом якого такий податок чи збір повинен бути сплачений у порядку, визначеному податковим законодавством.
Строк та порядок подання звітності про обчислення і сплату податку. методи,	Строк та порядок подання податкової звітності встановлюється ПКУ для кожного податку окремо.

Джерело: Побудовано автором на основі [15, 47, 48]

Так, вчений А.М. Артус виділяє фіскальну, розподільчу, регулюючу функції. Автор вважає, що основною є фіскальна функція податків, оскільки вона забезпечує формування фінансових ресурсів бюджету; розподільча – забезпечує спрямування дохідної частини бюджету на фінансування заходів держави; регулююча – передбачає вплив на діяльність платників податків. [17, с. 104]. Отже, на податки покладено низьку функцій, котрі вони повинні виконувати (табл. 1.3).

Таблиця 1.3

Основні функції податкового законодавства України

Функція	Визначення
Фіскальна	Податки виконують своє головне призначення – наповнення дохідної частини бюджету, доходів держави для задоволення потреб суспільства. Основна ознака цієї функції – її стабільність, що дає змогу формувати надходження податків до бюджету на постійних, стабільних засадах
Регулювальна	Виявляється в наданні пільг з оподаткування окремим галузям та виробникам, з урахування їхніх перспектив, діяльності, рівня прибутковості та ін.
Розподільча	Своєрідне відображення фіскальної функції – наповнити бюджет держави, щоб потім розподілити кошти. Ця функція дуже щільно переплітається з регулювальною, як приклад через непрямі податки створюються умови для перерозподілу коштів одних платників іншим.
Стимулююча	Створює орієнтири для розвитку або згортання виробництва, діяльності. Як і регулювальна, ця функція може бути пов'язана із застосуванням пільг, зміною об'єкта оподаткування, зменшенням бази оподаткування.

Джерело: Побудовано автором на основі [15, 47, 48]

Різноманітність існуючих форм оподаткування обумовлює необхідність в класифікації податків за певними ознаками. Кожна класифікаційна група має свої певні особливості і характеризує податки з певного боку. Наведемо загальну характеристику цих груп у таблиці.1.4.

Таблиця 1.4

Класифікація податків

За економічними ознаками об'єкту:	– податки на доходи та прибутки – податки на споживання – податки на майно
За суб'єктом оподаткування:	– юридичні особи – фізичні особи – змішані
За джерелами обкладення:	– на зароблені доходи – на незароблені доходи
За способом стягнення:	– окладні – розкладні
За видом ставки:	– прогресивні – регресивні – пропорційні – тверді
За характером використання:	– загальні – спеціальні
За джерелами сплати:	– виручка – фінансовий результат – заробітна плата – собівартість
За періодичністю сплати:	– разові; – систематичні
За формою стягнення:	– грошові – натуральні
За способом перекладення:	– прямі – непрямі
За правовою ознакою:	– загальнодержавні – місцеві

Джерело: Побудовано автором на основі [15, 19 с. 25, 47,48]

Більшість вчених також трактують дане визначення, як систему податків і зборів. Зокрема В.А. Андрущенко, Ю.І. Ляшенко, О.Д. Данілов Н.П. Фліссак визначають податкову систему сукупність встановлених в країні податків, зборів та обов'язкових платежів, які взаємопов'язані між собою, органічно доповнюють один одного та мають різну цілеспрямованість[21]

Більш розширене визначення дає А.М. Соколовська, яка стверджує, що податкова система як «багаторівнева структура включає в себе: податкові відносини; нормативно-правові акти; конкретні форми оподаткування; фіскальні установи» [22, с. 15]

Схоже визначення також наводять О.В. Олійник І.В. Філон, які визначають податкову систему у вузькому розумінні, як сукупність податків і зборів (обов'язкових платежів) до бюджетів та до державних цільових фондів, що справляються у встановленому законами України порядку. У більш широкому податкова система включає правові основи оподаткування, виконавчо-контролюючі органи, порядок розроблення та законодавчого закріплення формальних правил оподаткування, неформальні правила оподаткування [23 с. 25]

Податкова система визначається не лише сукупністю податків і зборів, а й принципами її побудови, які закріплені нормативно, відповідно до чого податкова система має наступні принципи (табл. 1.5).

Нормативно-правові акти з питань оподаткування складаються з: Законів України, Указів Президента України, Рішень, Постанов Кабінету Міністрів України, Постанов Правління НБУ.

Податкову систему України складають загальнодержавні та місцеві податки і збори. До загальнодержавних належать податки та збори, що є обов'язковими до сплати на всій території України. До місцевих належать податки та збори, що встановлені відповідно до переліку і в межах граничних розмірів ставок рішеннями сільських, селищних і міських рад у межах їх повноважень, і є обов'язковими до сплати на території відповідних територіальних громад [15, 47, 48].

Слід зазначити, що розвиток податкової системи будь-якої країни залежить від її податкової політики, правильний напрям якої забезпечить виконання державою своїх обов'язків і функцій та підвищить добробут населення. Адже податкова політика є інструментом регулювання економічних процесів у державі. Формування податкової політики та

подальша її реалізація має важливе значення та вирішальний вплив на податкову систему держави.

Таблиця 1.5.

Принципи податкової системи України

Види	Характеристика
Загальність оподаткування	кожна особа зобов'язана сплачувати встановлені податки та збори, платником яких вона є
Рівність	забезпечення однакового підходу до всіх платників податків незалежно від соціальної, расової, національної, релігійної приналежності, форми власності юридичної особи, громадянства фізичної особи, місця походження капіталу
Відповідальність	невідворотність настання визначеної законом відповідальності у разі порушення податкового законодавства;
Правомірність	при неоднозначному (множинному) трактуванні нормативно правових актів прав та обов'язків платників податків або контролюючих органів однакові;
Фіскальна достатність	встановлення податків та зборів з урахуванням необхідності досягнення збалансованості витрат бюджету з його надходженнями;
Соціальна справедливість	установлення податків та зборів відповідно до платоспроможності платників податків;
Економічність оподаткування	установлення податків та зборів, обсяг надходжень від сплати яких до бюджету значно перевищує витрати на їх адміністрування;
Нейтральність оподаткування	установлення податків та зборів у спосіб, який не впливає на збільшення або зменшення конкурентоздатності платника податків;
Стабільність	зміни до будь-яких елементів податків та зборів не можуть вноситися пізніше як за 6 місяців до початку нового бюджетного періоду;
Рівномірність та зручність сплати	установлення строків сплати податків та зборів, виходячи із необхідності забезпечення своєчасного надходження коштів до бюджетів;
Встановлення податків та зборів	визначення на законодавчому рівні усіх обов'язкових елементів податку

Джерело: Побудовано автором на основі [15, 47, 48]

Саме завдяки сформованій податковій політиці встановлюються ті чи інші податки, надаються податкові пільги, встановлюються ставки податків тощо [47, 48, 50].

Таким чином, розвиток та стабільне функціонування будь-якої держави значною мірою залежить від використання нею податкової політики як регулятора усіх сторін життя держави й в особливості економіки. З урахуванням сучасних економічних умов нашої країни основним пріоритетом податкової політики в перспективі має стати: побудова оптимальної системи оподаткування, що забезпечить стабільний розвиток національної економіки та створення сприятливих умов для розвитку підприємницької та інвестиційної діяльності.

1.2. Механізм оподаткування та ключові вектори податкової політики в аграрному секторі економіки

На сучасному етапі розвитку України аграрний сектор є одним із найбільших і найважливіших секторів національної економіки, оскільки для держави дана галузь формує основні засади зростання національної економіки держави та є базисом соціально-економічного розвитку країни, завдяки якому забезпечується розвиток технологічно-пов'язаних галузей економіки.

Від рівня розвитку аграрного сектору залежить стан економіки і продовольча безпека держави, розвиток внутрішнього і зовнішнього ринків, матеріальний рівень життя населення, а тому постає питання важливості оподаткування аграрного господарства та законодавчого регулювання діяльності даної галузі, оскільки воно становить одну з ключових ланок економіки нашої держави [50].

В наш час ефективне ведення аграрного бізнесу можливе лише за умови стабільності та прогнозованості податкового законодавства, що

забезпечує оптимальне податкове навантаження з урахуванням міжнародного досвіду, особливо в умовах євроінтеграції нашої країни. [36].

На сьогоднішній момент для сільськогосподарських підприємств існує дві системи оподаткування, які вони можуть застосувати в процесі своєї діяльності: загальна система оподаткування та спрощена система оподаткування, яка представлена в частині єдиного податку четвертої групи. Останній режим оподаткування є спеціальними, і для його застосування, підприємствами повинні бути дотримані певні вимоги, які описані в Податковому кодексі України [15].

Загальна система оподаткування, обліку та звітності має достатньо складну систему ведення бізнесу з точки зору обліку та звітності. Проте вона дозволяє займатися суб'єкту господарювання будь-яким видом діяльності та немає інших обмежень, що притаманні спрощеній системі оподаткування [37].

Так, основними податками, які сплачують сільськогосподарські підприємства, є: податок на прибуток підприємств, якщо сільськогосподарське підприємство не є платником єдиного податку, податок на додану вартість, який займає найбільшу частку в структурі сплачених податків, податок на доходи фізичних осіб, екологічний податок, у разі, якщо здійснюються: викиди забруднювальних речовин в атмосферне повітря стаціонарними джерелами забруднення; скиди з забруднювальних речовин безпосередньо у водні об'єкти; розміщення відходів, податок на майно, який охоплює податок на нерухоме майно та плату за землю.

На рисунку 1.1 представлено основні податки і збори, які повинні сплачувати підприємства, що перебувають на загальному і спрощеній системі оподаткування.

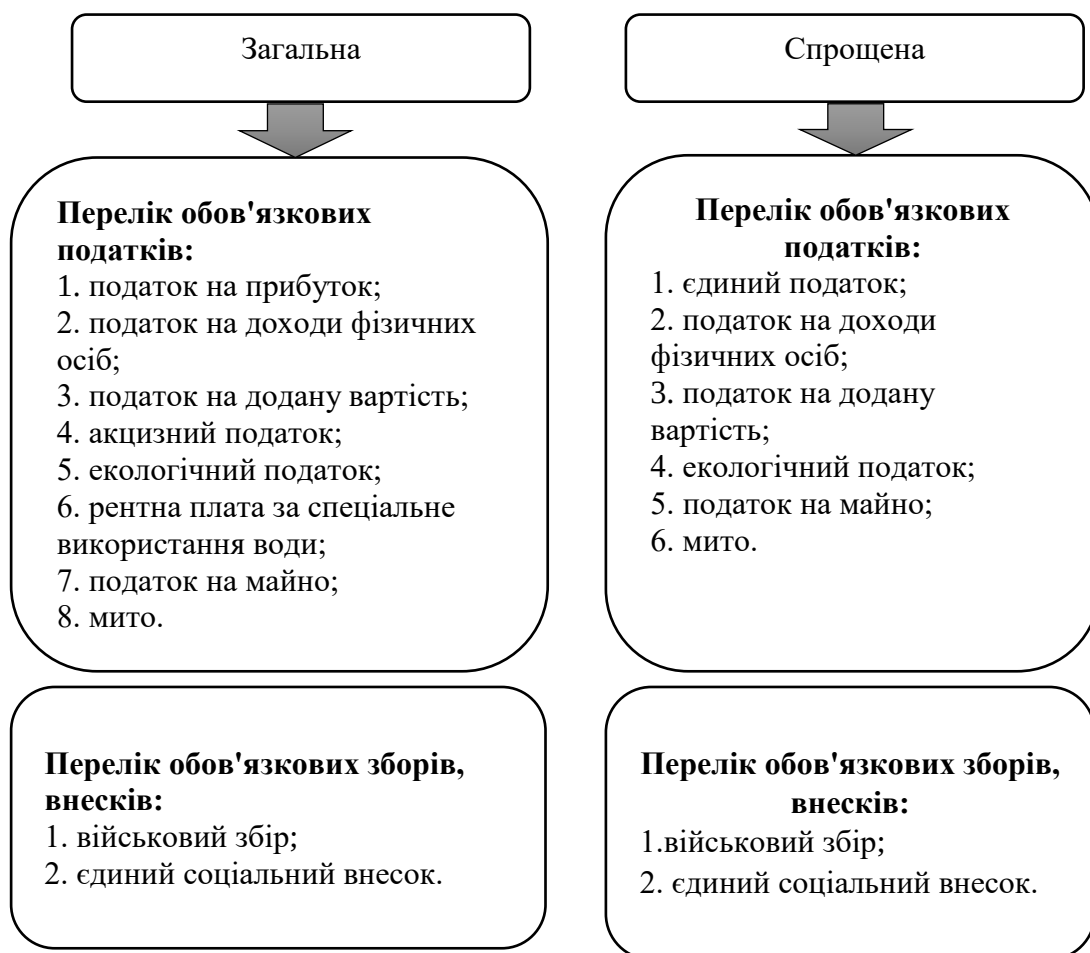

Рис 1.1 Основні податки, що сплачуються сільськогосподарськими товаровиробниками на різних системах.

Спрощена система оподаткування для сільськогосподарських підприємств передбачає сплату єдиного податку за системою передбаченою для 4-ї групи платників цього податку. Платники єдиного податку цієї групи звільняються від сплати наступних податків і зборів:

- податку на прибуток підприємств;
- податку на майно (в частині земельного податку), крім земельного податку за земельні ділянки, що не використовуються для ведення сільськогосподарського товаровиробництва;
- рентної плати за спеціальне використання води.

Такі податки і збори, як ПДВ, ПДФО, ЄСВ і військовий збір суб'єкти господарювання, які знаходяться на спрощеній системі сплачують на загальних основах.

Об'єктом оподаткування є площа сільськогосподарських угідь, переданих сільськогосподарському товаровиробнику у власність або наданих йому у користування, в тому числі на умовах оренди, а також земель водного фонду, які використовуються рибницькими, рибальськими та риболовецькими господарствами для розведення, вирощування та вилову риби у внутрішніх водоймах (озерах, ставках та водосховищах).[15]

Ставка єдиного податку для 4-ї групи з одного гектара сільськогосподарських угідь та/або земель водного фонду залежить від категорії (типу) земель, їх розташування та встановлюється у відсотках до їх грошової оцінки. У таблиці 1.6 представлено ставки єдиного податку з 2015-2024 р.

Таблиця 1.6

Ставки єдиного податку

Категорія (тип) земель	Ставка податку з 1 га, %		
	2015 р.	2016 р.	2017-2024 рр.
Для ріллі, сіножатей і пасовищ (крім ріллі, сіножатей і пасовищ, розташованих у гірських зонах та на поліських територіях, а також сільськогосподарських угідь, що перебувають в умовах закритого ґрунту)	0,45	0,81	0,95
Для ріллі, сіножатей і пасовищ, розташованих у гірських зонах та на поліських територіях,	0,27	0,49	0,57
Для сільськогосподарських угідь, що перебувають в умовах закритого ґрунту	3,0	5,4	6,33
Для багаторічних насаджень (крім багаторічних насаджень, розташованих у гірських зонах і на поліських територіях)	0,27	0,49	0,57
Для багаторічних насаджень, розташованих у гірських зонах та на поліських територіях	0,09	0,16	0,19
Для земель водного фонду	1,35	1,35	2,43

Джерело: Побудовано автором на основі [15]

Сплата податку проводиться щомісячно протягом 30 календарних днів, наступних за останнім календарним днем базового звітного (податкового)

місяця, у розмірі третини суми податку, визначеної на кожний квартал від річної суми податку, у таких розмірах: у I кварталі – 10 відсотків; II кварталі – 10 відсотків; III кварталі – 50 відсотків; IV кварталі – 30 відсотків [15].

На сьогодні в Україні сільськогосподарським підприємствам дозволяється обирати перебувати на загальній або спрощеній системі оподаткування, залежно від їх бажання. У табл. 1.7 представлено загальна характеристика оподаткування сільськогосподарських товаровиробників єдиним податком четвертої групи.

Таблиця 1.7

Загальна характеристика єдиного податку 4 групи

Порядок реєстрації	До 20 лютого подається заява до ДПС про перевід підприємства платником єдиного податку 4 групи.
Платники податку	Сільськогосподарські товаровиробники (як юридичні так і фізичні особи), якщо частка сільськогосподарського товаровиробництва, отриманого за попередній податковий рік дорівнює або перевищує 75 % в загальному доході.
Сільськогосподарський товаровиробник	Юридична особа незалежно від організаційно-правової форми або фізична особа – підприємець, яка займається виробництвом сільськогосподарської продукції. та/або розведенням, вирощуванням та виловом риби та її переробкою на власних чи орендованих потужностях
Сільськогосподарська продукція	Сільськогосподарська продукція (сільськогосподарські товари) - продукція/товари, вирощуються, відгодовуються, виловлюються, збираються, виготовляються, виробляються, переробляються безпосередньо виробником цих товарів (продукції), а також продукти обробки та переробки цих товарів (продукції), на власних або орендованих потужностях (площах)
Платники - юридичні особи	Сільськогосподарський товаровиробник незалежно від організаційно правової форми, при наявності отриманого доходу від власного с/г виробництва 75%
- фізичні особи	Підприємці які проводять діяльність виключно в межах фермерського господарства, зареєстровані відповідно до ЗУ 973 «Про фермерське господарство» як сімейні ФГ, площа земель в обробітку яких не менше 2 га і не більше 20 га, на якій працюють тільки члени ФГ.

Джерело: Побудовано автором на основі [15,48,50]

Податковим кодексом визначено, що платник податків має право перейти на сплату сільськогосподарського податку четвертої групи - добровільно, тобто застосування даної системи оподаткування є виключним правом платника податків, а не його обов'язком [15]. Варто зазначити, що не всі суб'єкти господарювання можуть перейти на спрощену систему або бути платниками єдиного податку 4 групи. Існує ряд обмежень, які не дають права обрати спрощену систему оподаткування та перебувати на ній. Відповідно до чого не можуть бути платниками єдиного податку 4 групи такі суб'єкти господарювання табл. 1.8.

Таблиця 1.8

Обмеження для платників єдиного податку 4 групи

Дохід	У разі отримання доходу понад 50 % від власного виробництва декоративних рослин, диких тварин і птахів, хутряних виробів та хутра
Виробництво підакцизних товарів	В разі виробництва підакцизних товарів, (виняток: продаж виноградних виноматеріалів підприємствами первинного виноробства; виробництво електричної енергії, виробленої кваліфікованими когенераційними установками та/або з відновлюваних джерел енергії (за умови, що дохід від реалізації такої енергії не перевищує 25% доходу від реалізації продукції));
Податковий борг	Станом на 1 січня базового року, за винятком безнадійного підтвердження форс-мажором.

Джерело: Побудовано автором на основі [15,48]

Протягом тривалого часу оподаткування агробізнесу вирізнялося наявністю спеціального режиму оподаткування та можливістю вибору спрощеної системи оподаткування, яка до 2014 року була представлена фіксованим сільськогосподарським податком.

З 1 січня 2015 року вступила в дію нова податкова реформа, яка відобразила свій вплив також на аграрний сектор України. Після прийняття Закону України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких законодавчих актів України щодо податкової реформи» від 28.12.2014 р. в межах скорочення чисельності податків зазначений податок було

приєднано (майже без змін) до єдиного податку, він став єдиним податком IV групи.[39]

Оцінюючи ситуацію, яка склалась у сільськогосподарських товаровиробників за аналізований період, простежується, що переважна більшість суб'єктів господарювання працює на спрощеній системі оподаткування. Головним аргументом такого вибору є менше податкове навантаження на платника податку [41].

Організація ефективної системи оподаткування сільськогосподарських підприємств є ключовим завданням податкової політики держави. Збалансованість у підходах до вирішення питань оподаткування аграрної галузі та поповнення бюджету за рахунок податкових платежів виражається в різноспрямованості дотримання інтересів суб'єктів економічної інфраструктури та є необхідною умовою для стабільного розвитку даної галузі.

1.3 Податок на додану вартість як ключовий важіль впливу податкової політики на розвиток аграрного сектору економіки

Податки є одним з основних джерел доходу державного бюджету, як в Україні, так і в інших розвинених країнах. В умовах ринкової економіки податкова система є потужним механізмом, сприяючим розвитку країни. Зокрема, для формування конкурентоспроможного аграрного сектора в Україні необхідно мати налагоджений механізм державного регулювання галузі, інструментами якого можуть виступати як пряма державна підтримка, так і фіскальні механізми державного регулювання [50].

Податок на додану вартість, будучи непрямим податком, впливає на процеси ціноутворення, регулює попит і впливає на співвідношення між заощадженнями та споживанням. Застосування податку обґрунтовується необхідністю забезпечення стабільних надходжень до бюджету та зумовлене потребою в гармонізації податкової системи України з країнами ЄС [1].

Питання державного регулювання аграрного сектору економіки через систему оподаткування податком на додану вартість завжди було актуальним, оскільки галузь має ряд особливостей. Для забезпечення конкурентоздатності аграрних підприємств гостро стоїть питання державного регулювання галузі через систему податкових важелів ПДВ [43].

Відповідно до Податкового кодексу платниками податку на додану вартість є (рис 1.2):

Рис.1.2. Платники податку на додану вартість [15,48]

Сума ПДВ, яку платник перераховує до бюджету, є різницею між податковим зобов'язанням та податковим кредитом. Податкове зобов'язання являє собою загальну суму податку, нараховану платником у звітному періоді у складі вартості реалізованих, або оплачених покупцем товарів, робіт, послуг. В свою чергу, податковий кредит – це сума ПДВ, сплачена суб'єктом господарювання у складі вартості товарів, робіт, послуг, придбаних в іншого платника ПДВ, або сплачена на кордоні митним органам [15]. У таблиці 1.9 представлено ставки оподаткування податком на додану вартість, а також види операцій до яких застосовуються відповідні ставки.

Таблиця 1.9

Ставки податку на додану вартість

Ставки	Види операцій до яких застосовується ставки
20 % -	Максимальна. <i>постачання товарів/послуг на території України</i> (запланований на 2014 рік перехід на ставку 17 % не відбувся)
14 %	з постачання на митній території України та ввезення на митну територію України сільськогосподарської продукції, що класифікується за такими кодами згідно з <u>УКТ ЗЕД</u> : 1001 - пшениця і суміш пшениці та жита(меслин), 1003 - Ячмінь, 1005 - кукурудза, 1201 - соєві боби, 1205 - насіння свиріпи або ріпаку, 1206 - насіння соняшнику
7% -	Пільгова. <i>постачання та ввезення лікарських засобів, медичних виробів</i> , крім тих, що закуповуються за державними програмами(впроваджено у 2014)
0 % -	Мінімальна. <i>вивезення товарів за межі митної території</i> а) у митному режимі, б) реекспорті (ввезенні без сплати податків), в) безмитна торгівля г) режим вільної митної зони д) товари для заправки морських, повітряних суден, військового транспорту.

Джерело. Побудовано автором на основі [15, 48]

Отже, ПДВ має досить широке коло платників податку, ставок та об'єктів оподаткування, що пояснює його високу фіскальну ефективність. На сайті Державної податкової служби України є інформація про надходження податків та зборів до державного бюджету в тому числі надходжень ПДВ[44].

Одним із основних податків як у загальній так і спрощеній системі оподаткування для сільськогосподарського підприємства виступає податок на додану вартість. У останні роки в Україні відбулися значні зміни в оподаткуванні сільськогосподарських підприємств податком на додану вартість (табл. 1.12), які вагомим чином вплинули на результати їх діяльності.

Сутність спец режиму з ПДВ полягала в наступному. Сума податку, яка нараховувалася на вартість поставлених сільськогосподарських товарів/послуг власного виробництва, не сплачувалася до бюджету, а повністю залишалась у розпорядженні товаровиробника з метою відшкодування податку за придбані товари/послуги, з яких сформовано податковий кредит, а за наявності залишку такої суми податку - для інших виробничих цілей [15].

Таблиця 1.10

Основні зміни в оподаткуванні сільськогосподарських підприємств
податком на додану вартість

Період	Зміст
до 2015 р.	Спеціальний режим ПДВ. Сума ПДВ не підлягає сплаті до бюджету та повністю залишається в розпорядженні підприємства.: 100% суми зобов'язань з ПДВ перераховуються на спеціальний рахунок платнику.
2016 р.	Введено механізм розподілу зобов'язань: 1) при постачанні зернових та технічних культур: 85% до державного бюджету, та 15% - на спеціальний рахунок. 2) при постачанні продукції тваринництва: 20% – до державного бюджету, 80% – спеціальний рахунок 3) при постачанні інших сільськогосподарських товарів та послуг: 50% до державного бюджету, 50% – на спец рахунок.
2017 р.	Скасування спеціального режиму з ПДВ. Перехід усіх суб'єктів на загальну систему оподаткування ПДВ.
2021 р.	Введення пільгової ставки 14% на операції з постачання окремих видів сільськогосподарської продукції. Згідно з УКТ ЗЕД: 1001, пшениця і суміш пшениці та жита (меслин), 1003 ячмінь, 1005 кукурудза, 1201 соєві боби, 1205 насіння свиріпи та ріпаку, 1206 00 насіння соняшника.

Джерело: Побудовано автором [15, 48]

Сільськогосподарські товаровиробники, які здійснювали діяльність в у сфері сільського, лісового господарства та рибальства, перебували на загальній системі оподаткування і відповідали встановленим критеріям до 1 січня 2017 року, було надано право використовувати спеціальний режим оподаткування ПДВ. Спецрежим з ПДВ для сільгосптоваровиробників України було скасовано з 1 січня 2017 р. Таким чином, усі суб'єкти спецрежиму перейшли на загальну систему оподаткування ПДВ, тобто всі суми зобов'язань стали повністю сплачуватись до державного бюджету [48].

Тобто, з урахуванням вищевказаних змін в Україні була скасована реєстрація суб'єктів спеціального режиму та переведення їх на загальну систему оподаткування; закриття рахунків у системі електронного адміністрування ПДВ; перенесення від'ємного значення різниці між податковими зобов'язаннями та податковим кредитом, що сформувалася в результаті здійснення сільськогосподарської діяльності до податкової декларації з податку на додану вартість, за якою здійснюються розрахунки з бюджетом [45, с. 34-35].

Аналізуючи тенденції змін, які вже відбулися в оподаткуванні діяльності сільськогосподарських підприємств, можна дійти до висновку, що держава скасувала пільгову систему оподаткування ПДВ для аграрного сектору, але не запропонувала нічого натомість.

Податок на додану вартість відносно аграрної галузі слугував головним інструментом державної підтримки та розвитку галузі. Зокрема, завдяки відшкодуванню ПДВ спостерігалось значне нарощування доходів, а відповідно і прибутку та рентабельності підприємств, відбувалося зменшення потреби у кредитних ресурсах та зменшення потреби у державній підтримці.[46]

З 25 лютого 2021 р. набрали чинності зміни до Податкового кодексу, щодо зниження ставки ПДВ з 20 % до 14 % на операції з імпорту та постачання на території України сільськогосподарської продукції по окремим УКТ ЗЕД. Зазначені зміни внесені Законом України від 17 грудня

2020 року № 1115-IX «Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо ставки податку на додану вартість з операцій з постачання окремих видів сільськогосподарської продукції». Положення норм Закону № 1115-IX застосовується до податкових періодів, починаючи з березня 2021 року. Отже, починаючи з 01 березня 2021 року операції з сільськогосподарської продукції по окремим УКТ ЗЕД оподатковуються ПДВ за ставкою 14 %. » [15, 48].

Слід зазначити, що з 1 липня 2021 вступив в силу новий Закон України № 1600-IX від 1.07.2021 р. «Про внесення змін до ПКУ щодо ставки податку на додану вартість з операцій з постачання окремих видів сільськогосподарської продукції» який повернув частині продукції за УКТ ЗЕД базову ставку в 20%. табл. (1.11). Рішення про повернення ставки значною мірою пов'язане з тим, що зазначена продукція не є експортно орієнтованою, таким чином, держава скоротила повернення експортного відшкодування ПДВ від сільськогосподарської продукції, але в цей час така ситуація призвала до зміни на вартості ціни на продукцію. [48]

Спеціальний режим оподаткування ПДВ розглядався як засіб державної підтримки розвитку аграрної сфери. Тому з метою певної компенсації можливих втрат від скасування спеціального режиму ПДВ Закон України «Про державну підтримку сільського господарства» було доповнено ст. 16-1, що має назву «Бюджетна дотація для розвитку сільськогосподарських товаровиробників та стимулювання виробництва.

Згідно ЗУ від 09.05.2024 р №3076-IX прийнято Постанова КМУ від 29.10.2024 р. № 1261 «Про запровадження режиму експортного забезпечення». Дія з 01.12.2024 р. - до закінчення теперішнього стану. Стосується операцій з експорту товарів експортно-орієнтовних, тобто ті які реалізуються за ставкою 14% та встановлено для експорту ставки ПДВ (пп. 97.2 підрозд. 2 розд. XX ПКУ) :

– 0% - частка неповернутої валютної виручки за 12 попередніх календарних місяців не перевищує 20% загальної суми таких операцій;

- 20% або 14% – всі інші експортери, які мають частку неповерненої валютної виручки понад 20%.

Заборонено експортувати таку продукцію:

- суб'єктам зовнішньоекономічної діяльності, які не є платниками ПДВ;
- за цінами, що нижчі, ніж мінімально допустимі (наразі мінімально допустимі експортні ціни на зазначені товари затверджені наказом Мінагрополітики від 11.11.2024 р. № 4089).

Такі зміни направлені на урегулювання експортної валютної виручки, уникненню шахрайських дій, при цьому з'явилися на офіційному рівні МінаПК мінімальні ціна на сільськогосподарську продукцію.

Висновки до 1 розділу

Податкова політика повинна забезпечити вирішення двоєдиного завдання. З одного боку - це встановлення оптимальних податків, які не стримуватимуть розвиток підприємництва, а з іншого - забезпечити надходження до бюджету коштів, достатніх для задоволення державних потреб.

Для сільськогосподарських підприємств існує декілька режимів оподаткування, які вони можуть застосувати: загальна система та спрощена система оподаткування в частині єдиного податку четвертої групи. Основним податком в загальній системі виступає податок на прибуток, який сплачується суб'єктом господарювання за ставкою 18% . Спрощена система оподаткування для сільськогосподарських підприємств передбачає сплату єдиного податку за системою передбаченою для 4-ї групи платників цього податку. Ставка єдиного податку для 4-ї групи з одного гектара сільськогосподарських угідь та/або земель водного фонду залежить від категорії (типу) земель, їх розташування та встановлюється у відсотках до їх грошової оцінки. Головною умовою знаходження на спрощеній системі для аграріїв є частка сільськогосподарського товаровиробництва, отриманого за

попередній податковий рік, яка повинна дорівнювати або перевищувати 75 % в загальному доході. Загальна система дозволяє займатися суб'єкту господарювання будь-яким видом діяльності та немає інших обмежень, що притаманні спрощеній системі оподаткування.

З 1 січня 2015 року вступила в дію нова податкова реформа, яка відобразила свій вплив також на аграрний сектор. В межах скорочення чисельності податків фіксований сільськогосподарський податок було приєднано (майже без змін) до єдиного податку. Він став єдиним податком IV групи. У 2018 р. коло платників єдиного податку IV групи розширилося через включення до нього фізичних осіб-підприємців, які провадять діяльність виключно у межах фермерського господарства

Для урегулювання принципи справедливості сплати податків усіма платниками податків у власності яких є земельні ділянки сільськогосподарського призначення, введено в дію обов'язковий платіж мінімальне податкове зобов'язання з 1 га, ставка якого становить на 2022-2023 рр – 4%, а з 2024 року - 5% від НГО.

Оцінюючи ситуацію, яка склалась у сільськогосподарських товаровиробників за аналізований період, простежується, що переважна більшість суб'єктів господарювання працює на спрощеній системі оподаткування. Головним аргументом такого вибору є менше податкове навантаження на платника податку. Організація ефективної системи оподаткування сільськогосподарських підприємств є ключовим завданням фінансової політики держави.

Питання державного регулювання аграрного сектору економіки через систему оподаткування податком на додану вартість завжди було актуальним, оскільки галузь має ряд особливостей. За своєю суттю податок на додану вартість (ПДВ) є непрямим податком, який входить у вигляді надбавки до ціни товару (робіт, послуг) і повністю сплачується кінцевим покупцем

Сільськогосподарські товаровиробники, які здійснювали діяльність в у сфері сільського, лісового господарства та рибальства, перебували на загальній системі оподаткування і відповідали встановленим критеріям до 1 січня 2017 року, було надано право використовувати спеціальний режим оподаткування ПДВ.

Спецрежим з ПДВ для сільгосптоваровиробників України було скасовано з 1 січня 2017 р. Таким чином, усі суб'єкти спецрежиму перейшли на загальну систему оподаткування ПДВ, тобто всі суми зобов'язань стали повністю сплачуватись до державного бюджету.

З 25 лютого 2021 р. набрали чинності зміни до Податкового кодексу, щодо зниження ставки ПДВ з 20 % до 14 % на операції з імпорту та постачання на території України сільськогосподарської продукції по окремим УКТ ЗЕД.

Зазначені зміни внесені Законом України від 17 грудня 2020 року № 1115-IX «Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо ставки податку на додану вартість з операцій з постачання окремих видів сільськогосподарської продукції». Положення норм Закону № 1115-IX застосовується до податкових періодів, починаючи з березня 2021 року. Отже, починаючи з 01 березня 2021 року операції з сільськогосподарської продукції по окремим УКТ ЗЕД оподатковуються ПДВ за ставкою 14 %. »

РОЗДІЛ 2 ВПЛИВ ПОДАТКОВОЇ ПОЛІТИКИ В АГРАРНОМУ СЕКТОРІ ЕКОНОМІКИ НА РЕЗУЛЬТАТИВНІСТЬ ЙОГО ФУНКЦІОНУВАННЯ ТА НАПОВНЮВАНІСТЬ БЮДЖЕТІВ УСІХ РІВНІВ

2.1. Вплив податкової політики на розмір податкових надходжень до державного й місцевих бюджетів

В умовах ринкової економіки податкові надходження забезпечують перерозподіл створюваних доходів через сплату податків юридичними особами та фізичними особами до бюджетів і цільових фондів. За допомогою податкових надходжень держава не лише акумулює кошти необхідні для її функціонування, але й здійснює перерозподіл суспільних доходів між різними категоріями населення, територіями, галузями економіки [48].

Для будь-якої держави податки є своєрідним важелем регулювання та попередження негативних тенденцій в економіці. Податки виступають своєрідним механізмом, який забезпечує взаємозв'язок між загальнодержавними інтересами та інтересами окремих суб'єктів господарювання. [57]

Основні податки, які сплачують аграрні підприємства до державного бюджету: податок на прибуток підприємств; рентні платежі за користування надрами; податок на додану вартість (ПДВ); акцизний податок. В табл. 2.1 представлено податкові надходження до державного бюджету в розрізі окремих платежів.

Основним джерелом доходів бюджетів органів місцевого самоврядування є відповідно місцеві податки і збори. До місцевих податків відповідно до норм податкового законодавства належать основні податки і збори:

- податок на доходи фізичних осіб (60 %- бюджет ОТГ, 25 % – обласний бюджет);

- податок на майно (який складається із плати за землю, податку на нерухоме майно, відмінного від земельної ділянки, транспортного податку);
- єдиний податок;
- мінімальне податкове зобов'язання;
- збір за місця для паркування транспортних засобів;
- туристичний збір.

Органи місцевого самоврядування у обов'язковому порядку встановлюють розміри таких податків як: єдиний податок та податок на майно (в частині плати за землю та транспортного податку) [15].

У той у структурі сплати податків фізичними особами найбільшу питому вагу займає ПДФО – 324,7 млрд. грн. або 64,0%, а також такі податок як акцизний податок на перший погляд здається таким що не сплачується такими особами, але саме суб'єкти діяльності фізичні особи підприємці не можуть бути платниками єдиного податку при реалізації підакцизних товарів, вони платниками загальної системи оподаткування.

У додатку В розглянуто податкові надходження до державного бюджету в розрізі видів економічної діяльності, в тому числі і від галузі сільське господарство, лісове господарство та рибне господарство. Відповідно до наведених даних за досліджуваний період податкові надходження по всіх видах економічної діяльності у до порівнянні 2018 р. збільшились на 893 374 млн. грн.(118,5%) та у 2024 р. складали 1 647 189,6 млн. грн. Податкові надходження до державного бюджету від галузі сільське, лісове та рибне господарство за досліджуваний період зменшилось на 937,72 млн. грн. (-4,0%), у той час у порівняння до 2023 року має суттєве збільшення. Слід зазначити, що спад категорії «сільське, лісове та рибне господарство» визнане логістичними проблемами (блокування кордоні та не працюючі порти).

Податкові надходження до Державного бюджету в розрізі окремих видів економічної діяльності які саме більше внесли до бюджету надходжень, а саме більше за все фінансова та страхова галуз має тенденцію зростаття з

15,48 млрд. грн. у 2018 році до 153,57 млрд 2024 році. Виробничі галузі: переробна та видобувна промисловість на рівні однакових платежів, а сільське господарство за логістичних проблем відслідковується спад з 23,27 млрд грн. до 22,34 млрд грн. у 2024 р тобто спад 4 %

За статусом платника найбільше податкових надходжень було сплачено великим бізнесом 843,7 млн. грн., що складає (40,4%) питомої ваги, малий бізнес сплатив 271,2 млн. грн. (13,0%), середній бізнес 206,9 млн. грн. (9,9%), неприбуткові організації 244,9 млн. грн. (11,7%). В структурі за статусом платника великий бізнес найбільше сплатив: внутрішніх податків на товари і послуги 268 327 млн. грн, рентної плати 52 430,5 млн. грн. та податків на доходи фізичних осіб 326 094,9 млн. грн. Загалом 2024 р. податкові надходження до державного бюджету складають 1 647,2 млрд. грн.

Податкові надходження до бюджетів можливо класифікувати не тільки за типом платника, а й за типом платника податків. Відповідно до чого розглянемо податкові на надходження до місцевого бюджету України сплачених юридичним та фізичними особами

В структурі юридичних осіб найбільше було сплачено податків на доходів фізичних осіб 268 707,8 млн. грн. (76,86 %), місцевих податків і зборів 54 721,9 млн. грн. (15,7), внутрішніх податків на товари та послуги 16 464,75 млн. грн. (4,71%), у структурі фізичних осіб місцевих податків і зборів 65 092,3 млн. грн. (71,16 %), податків на доходи фізичних осіб 16 736,61 млн. грн. (18,3 %), внутрішніх податків на товари та послуги 1 080,3 млн. грн. (1,18%). Слід зазначити, що розрізі податкових надходжень найбільшу частку займають саме податки на доходи фізичних осіб, місцеві податки та збори, внутрішні податки на товари та послуги.

Податкові надходження є основними наповнювачами не тільки державного, а й місцевих бюджетів. Розглянемо податкові надходження до державного та місцевого бюджету у розріз областей, а також визначемо податковий дохід на 1 особу. Слід зазначити що доволі велика кількість населення на даний момент не знаходиться за адресами проживання та такі

статистичні дані зазначені на початок 2022 року, а доходу за 2024 рік. Дані табличні свідчать до державного та місцевого бюджету на особу лідирує м Київ 197,14 тис грн. відповідно до державного бюджету та 29,20 тис грн. до місцевого, так як багато податків сплачується за місцем реєстрації платника податків, а на сьогодні доволі велика кількість підприємств є релакованими.

Таблиця 2.1

Податкові надходження в розрізі окремих громад за 2024 р

Область	Бюджет, млн. грн		Податковий дохід на 1 особу тис. грн	
	Державний	Місцевий	Державний	Місцевий
м. Київ	581694,34	86171,55	197,14	29,20
Дніпропетровська обл.	122924,77	48596,14	39,74	15,71
Харківська обл.	176815,69	3289,38	68,10	12,64
Львівська обл.	59981,92	31542,47	24,22	12,74
Київська обл.	37620,56	27576,53	20,95	15,36
Одеська обл.	47979,65	25324,83	20,42	10,78
Полтавська обл.	37854,31	18716,65	28,03	13,86
Вінницька обл.	17479,80	15867,71	11,59	10,52
Черкаська обл.	17061,81	12557,67	14,72	10,83
Хмельницька обл.	12168,44	12005,69	9,91	9,78
Запорізька обл.	13076,86	11089,83	7,99	6,78
Івано-Франківська оюл	15149,09	10815,79	11,22	8,01
Житомирська обл.	16398,88	10655,31	13,93	9,05
Кіровоградська обл.	9663,49	9876,38	10,71	10,95
Миколаївська обл.	13477,59	9692,65	12,36	8,89
Рівненська обл.	10470,62	9557,64	9,18	8,38
Сумська обл.	17391,69	9453,54	16,81	9,14
Чернігівська обл.	12372,84	9249,14	12,92	9,66
Волинська обл.	12202,77	9218,09	11,95	9,03
Закарпатська обл.	14418,27	9114,20	11,59	7,33
Тернопільська обл.	8830,60	8474,97	8,65	8,30
Чернівецька обл.	6162,17	6093,25	6,92	6,85
Донецька обл.	14362,22	5936,95	3,54	1,46
Херсонська обл.	3763,02	2110,28	3,76	2,11
Луганська обл..	1134,74	531,91	0,54	0,25
Всього	1 647 189,6	441 094,2	40,05	10,72

Також із зрозумілих причин самим низьким доходом на 1 особі займають Луганська 0,54 тис грн. на 1 громадянина до державного бюджету

та 0,25 тис грн. на 1 рік до місцевого та Донецька область - 3,54 тис грн. до державного бюджету та 1,46 тис грн. до місцевого бюджету. Податкові показники що формують державний і місцевий бюджет наведені в таблиці 2.4 в розірі області як однієї громади, на підставі публічної карти електронного розміщено на сайті ДПС. За допомогою даних розміщених на офіційному сайті Державної податкової служби, публічної карти можливо розглянути податкові надходження у розірі кожної окремої громади. Для більш детального аналізу та впливу податкової політики на формування місцевого бюджету враховуючи види економічної діяльності, розмір суб'єктів господарювання розглянемо на прикладі Кожанської сільської громади, Фастівського району, Київської області.

2.2. Вплив податкової політики в аграрному секторі економіки на розмір податкових надходжень на рівні громади в сільській місцевості

Кожанська селешна громада розташована у Київській області, Фастівського району. Адміністративним центром громади є с. Кожанка. Територіальна громада яка об'єднює 15 населених пунктів Утворено 7 старостинських округів (Волицький, Дмитрівський, Малополовецький, Пилипівський, Скригалівський, Триліський, Яхнівський). Населення Кожанської громади складає 8167 осіб. Площа громади складає 335,1 кв. км. В смт. Кожанка проживає 1904 жителів (23,3%), у сільських населених пунктах – 6263 осіб (76,7%). Щільність населення становить 24 особи на км². Національний склад населення: українці – 100% [51].

Провідною галуззю економіки громади є сільське господарство. Сільськогосподарські підприємства задіяні переважно в рослинництві (90%). Основними напрямками сільськогосподарського виробництва в рослинництві є вирощування зернових культур (пшениця, ячмінь, гречка), технічних культур (кукурудза, соя, ріпак, цукровий буряк), а у тваринництві – виробництво молока та м'яса [51].

На території Кожанської громади сільськогосподарським виробництвом займаються 31 агровиробника, в т.ч. 11 фермерських господарств. Орієнтовна площа, яка обробляється агропромисловими підприємствами складає 14 118,4 га. У загальній структурі виробників сільськогосподарської продукції 35,5% становлять фермерські господарства та 51,6% господарські товариства, 12,9% приватні підприємства. Серед орендарів землі 5 таких, що мають в обробітку більше 1000 га, 4 – від 500 до 1000 га, решта – менше 500 га. [51].

Серед провідних сільськогосподарських підприємств, що працюють на території Кожанської селищної територіальної громади: ТОВ "Аскон-2007"; ПСП "Агрофірма Світанок"; ПСП "Україна"; СТОВ "Перемога"; СТОВ "Відродження" [51].

Таблиця 2.2

Структура складу платників та сплати ними податків
до Кожанської громади у 2024 р

Платники	Всього		Активних		Сплачено податків	
	од.	%	од.	%	тис.грн	%
тип платника						
Фізичні особи	61681	96,46	4 980	97,15	11719,4	20,72
Юридичні особи	2268	3,54	146	2,85	44838,2	79,28
Всього	63949	100	5 126	100	56557,6	100
статус платника податків						
Великий бізнес	168	0,26	14	0,27	1476,9	2,61
Середній бізнес	83	0,13	5	0,1	5589,3	9,88
Малий бізнес	6436	10,06	449	8,76	14152,6	25,02
Мікро бізнес, підприємці та неприбуткові бюджетні установи	57262	89,54	4658	90,87	23991,0	42,42
Всього	63949	100	5 126	100	56557,6	100
система оподаткування						
Загальна система	57876	90,50	4 667	91,05	47981,8	84,84
Перша група	642	1,00	50	0,98	77,3	0,14
Друга група	2546	3,98	179	3,49	2048,4	3,62
Третя група та Четверта група	2885	4,51	230	4,49	6450,2	11,4
Всього	63949	100	5126	100,0	56557,6	100

В межах території Кожанської громади два підприємства займаються вирощуванням декоративних рослин та дерев: ТОВ «Мега Планта» (с. Триліси) та ТОВ «Наталіс Агро» в с. Софіївка.

Тваринництво розвивається, головним чином, серед малих сільськогосподарських товаровиробників, але і одне з найбільших агропромислових підприємств - СТОБ «Відродження» в с. Малополовецьке займається розведенням великої рогатої худоби молочних порід. Розведенням овець і кіз в с. Королівка займається СТОБ «Королівське» [51].

В громаді досить розвинуте ставкове рибальство. Так, загальна площа водойм по Громаді, які знаходяться в оренді, складає 177,8687 га, вільними залишаються близько 150 га. В основному суб'єкти господарювання займаються розведенням прісноводної риби, а саме: короп, товстолобик та інші [51].

На території громади 63 949 платників податків, які на протязі 2024 року до місцевого бюджету громади заплатили 56 557,6 тис грн. у таблиці ... за 2024 рік наведено структуру платників податків та суми сплачених ними податків.

За даними таблиці 2.5 переважна кількість платників територіальної громади є фізичними особами 61 681 осіб, з яких активним платниками податків є тільки 4980 осіб (8,1%) які сплатили 11 719,4 тис грн. або 20,72 % від загальної суми сплачених податків, що свідчить про низьку їх активність. У той час юридичними особами 2268 особами сплачено 44 838,2 тис грн. або 79,28 %, активних платників 6,4%, показник яких є меншим ніж у фізичних осіб.

У структурі платників податків мікро бізнес, підприємці неприбуткові організації займають 59,54 %, активність яких 8,1 %, у той час як у структуру активних платників становлять 90,9 % та сплатили 23 991 тис грн. або 42,4% у загальній структурі. Такі данні підтверджують про сплату податків само зайнятими особами, у більшій частині сплатою є мінімальне податкове

зобов'язання з 1 га самостійного обробітку землі або без чинного оформлення земельних відносин між власником та орендарем.

Більшість платників у зв'язку із специфікою діяльності та значною часткою фізичних осіб в структурі знаходяться на загальній системі оподаткування 90,5% та сплатили 47 981, тис грн. або 84,8 % .

У табл. 2.3 наведено кількісний склад активних платників податків та суми сплачених ними податків до Кожанської громади за видом економічної діяльності станом на 1 січня 2025 року.

Таблиця 2.3.

Структура складу активних платників податків та сума сплачених податків до місцевого бюджету Кожанської громади за видом економічної діяльності

Вид діяльності	Кількісний склад		Сплати податків	
	одиниц	%	тис.грн	%
Оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів	595	45,28	2 746,55	4,86
Сільське господарство, лісове господарство та рибне господарство	79	6,01	20 144,99	35,62
Транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність	94	7,15	2 203,31	3,90
Переробна промисловість	73	5,56	4 154,14	7,34
Надання інших видів послуг	62	4,72	1 336,17	2,36
Професійна, наукова та технічна діяльність	93	7,08	1 585,2	2,80
Тимчасове розміщування й організація харчування	45	3,42	772,5	1,37
Інформація та телекомунікації	90	6,85	1 287,89	2,28
Операції з нерухомим майном	58	4,41	2 690,12	4,76
Будівництво	33	2,51	842,74	1,49
Водопостачання; каналізація, поводження з відходами	6	0,46	125,5	0,22
Державне управління й оборона; обов'язкове соціальне страхування	7	0,53	10 585,31	18,72
Охорона здоров'я та надання соціальної допомоги	14	1,07	1230,7	2,18
Добувна промисловість і розроблення кар'єрів				
Постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря	4	0,30	52,5	0,09
Діяльність у сфері адміністративного та допоміжного обслуговування	32	2,44	998,5	1,77
Освіта	11	0,84	1 250,5	2,21
Мистецтво, спорт, розваги та відпочинок	10	0,76	114,5	0,2
Фінансова та страхова діяльність	8	0,61	98,8	0,17
інші			4 337,86	7,67
Всього	1314	100	56 557,57	100,0

Доходи бюджету Кожанської селищної ТГ за 2024 рік виконано в сумі 70 278,2 тис. грн., зокрема доходи загального фонду в сумі 68 199,0 тис. грн; доходи спеціального фонду виконано в сумі 2 079,3 тис. грн. Видатки бюджету Кожанської селищної ради за 2024 рік виконані в сумі 66 283,2 тис. грн., що становить 92,6 % уточнених призначень на рік. Видатки спеціального фонду складають 3 214,7 тис. грн., що становить 85,6 % уточнених призначень на рік. На захищені видатки спрямовано 56 576,3 тис. грн, що становить 85,3 відсотків загального фонду, відповідно на заробітну плату з нарахуваннями 48 593,3 тис. грн (73,3%), на оплату енергоносіїв 6 763,8 тис. грн (10,2%).

За 2024 рік з державного бюджету освітня субвенція надійшла в запланованих обсягах в сумі 22 263,2 тис. грн, вказані кошти використано на виплату заробітної плати з нарахуваннями педагогічних працівників

За 2024 рік бюджет по надходженнях доходів від сплати податків 56 557,57 тис грн. виконано на 106,1 % до плану зазначено на сайті Кожанського сільської громади. Відповідно за видами економічної діяльності по надходженнях до бюджету більшу частину формують за кількістю одиниць 595 підприємства з оптової торгівлі та роздрібної торгівлі, ремонту автотранспортних засобів і мотоциклів, що у структурі становить 45,28%, які сплатили 2 746,55 тис грн. податків (4,86%), у той час сільське господарство, лісове та рибне -79 суб'єктів господарювання які сплатили 20 145 тис грн. або 35,62 %

Бюджетотворюючими сільськогосподарськими підприємствами Кожанської селищної територіальної громади є: ТОВ «Фазор» (сmt. Кожанка); ТОВ «Аскон-2007» (с. Триліси); ТОВ «СК Корм» (с. Королівка); СТОВ «Відродження» та СТОВ «Перемога» (с. Малополовецьке); ТОВ «Дмитрівка-Агро» (с. Дмитрівка); ФГ «Полісся» (с. Скригалівка); ПП «Яхни» (с. Яхни); ТОВ СГП «Настуся» (с. Волиця). Крім того, на території громади сплачують кошти по кількох населених пунктах ДП «Білоцерківський лісгосп» та Агрохолдинги ПСП «Агрофірма Світанок» та ПСП «Україна».

Найбільш проблемним в частині наповнення бюджету є ДП «Трилеський спиртзавод», який включений до переліку об'єктів приватизації, але питання залучення інвесторів, сплата коштів за використання землі під майновим комплексом, відновлення активної виробничої та економічної діяльності залишається на сьогодні не вирішеним. Місцеві бюджети в тому числі і бюджети сільських громад формуються в основному за рахунок податкових надходжень від місцевих податків і зборів та частини деяких загальнодержавних податків і зборів.

Наступним кроком розглянемо податкові надходження до місцевого бюджету Кожанської громади за 2024 р., (табл. 2.4)

Таблиця 2.4

Податкові надходження до місцевого бюджету
Кожанської громади за 2024 рік, тис. грн.

Види податків	Податкові надходження	
	тис грн	%
ПДФО	27 038,17	47,81
Податок на майно	14 036,84	24,82
Єдиний податок	12 601,22	22,28
Рентна плата та плата за користування природними ресурсами	554,8	0,98
Акциз з розбрідної торгівлі підакцизними товарами	214,5	0,37
Екологічний податок	49,02	0,09
Інші типи надходжень	32,36	0,06
Всього	2,1	3,59
Разом	56 557,57	100,0

Основним наповнювачем місцевих бюджетів, в тому числі об'єднаних територіальних громад є податок на доходи фізичних осіб. До бюджету об'єднаних територіальних громад він зараховується в розмірі 60% від загальної суми податку на доходи фізичних осіб, 15 % до бюджетів обласних рівні та 25 % до державного бюджету України. Серед податків, частина з яких надходить до громад, також включають: рентні платежі за використання природних ресурсів, акцизний податок з виробленого на території України

пального, акцизний податок з реалізованих суб'єктами господарювання підакцизних товарів. З рентної плати за користування надрами зальнодержавного значення до місцевого бюджету зараховується – 5%, з рентної плати за використання лісових ресурсів – 37%, з акцизу на пальне – 13,44% [55]. Отже, частка надходжень таких податків до місцевих бюджетів є різною та залежить від особливості зарахування до місцевого бюджету

У структурі податкових надходжень громади значну частину займають податки: ПДФО - 47,81 %, єдиний податок – 22,28 % та податок на майно – 24,82%. Для місцевих бюджетів та в особливості для бюджетів об'єднаних територіальних громад вони є основними бюджетоутворюючими податками. Найбільша частина ПДФО сплачено за рахунок утримань із заробітної плати неприбуткових організацій (школи, дитячі садки, військова частини) та виплати орендної плати за земельні ділянки.

Отже, бюджетним законодавством передбачено наповнення місцевого бюджету саме тими подаками, контроль за адмініструванням яких відповідно до норм податкового кодексу покладено на органи місцевого самоврядування (податок на майно, єдиний податок, податок на доходи фізичних осіб). Саме такий підхід дає змогу місцями бюджетам отримувати доходи від підконтрольних дій за діяльністю платників податків які знаходяться на відповідній території. Ведення у дію з 01.01.2022 року мінімального податкового зобов'язання на 1 га дало змогу збільшити податкові надходження від само зайнятих осіб у власності яких земельні ділянки.

2.3. Вплив податкової політики в аграрному секторі економіки на ефективність господарювання сільськогосподарського підприємства

Підприємство ТОВ «Аскон-2007» розташоване в с. Трілиси, Фастівського району, Київської області та є вагомим наповнювачем відповідного місцевого бюджету. Товариство з обмеженою відповідальністю

«Аскон-2007» відповідно до організаційно-правової форми господарювання є юридичною особою, підприємство зареєстровано 06 березня 2007 року.

Місцезнаходження підприємства: 08552 Київська область, Фастівський район, с. Триліси, вул. Сонячна, буд. 101.

Статутний капітал підприємства за даними 2024 року складає 40 000 (сорок тисяч) гривень. Засновниками підприємства є:

1. Новіков Геннадій Володимирович, внесок: 32 000 грн. (80,0 %)
2. Овчар Галина Іванівна, внесок: 8 000 грн. (20,0 %)

Підприємство в 2024 році мало у своєму розпорядженні 1 180,16 га землі. Середньооблікова численність працівників станом на 2024 рік - 21 люд. Підприємство згідно з КВЕД займається наступними видами діяльності:

- 1) Вирощування зернових культур (крім рису), бобових культур і насіння олійних культур (основний)
- 2) Вирощування зерняткових і кісточкових фруктів
- 3) Розведення великої рогатої худоби молочних порід
- 4) Виробництво м'яса
- 5) Виробництво олії та тваринних жирів
- 6) Допоміжна діяльність у рослинництві

Метою діяльності підприємства є одержання прибутку, забезпечення потреб шляхом здійснення виробничої, торгівельної, іншої господарської діяльності.

Ефективне використання ресурсного потенціалу дає змогу підприємству отримати економічний, соціальний, екологічні ефекти. Основними показниками економічного ефекту господарської діяльності підприємства є обсяг виторгу від реалізації продукції та прибуток (дохід). Порівняння цих показників із обсягом ресурсів, які використані для їх отримання, дає змогу оцінити ефективність використання ресурсів. [59 с. 66]

Для здійснення господарської діяльності, виготовлення продукції, отримання доходів підприємства використовують різні види ресурсів: матеріальні, трудові, фінансові, а також кошти. При цьому матеріальні

ресурси є основою виробничого процесу. Вони формуються, як правило, за рахунок різних джерел: власних, позичених та залучених.

Власні фінансові ресурси – це грошові кошти, які належать засновникам та учасникам підприємства на правах власності та використовуються для формування його активів. В свою чергу, позичені фінансові ресурси - це грошові кошти, які не належать підприємству й тимчасово використовуються в фінансово-господарській діяльності підприємства на умовах терміновості, зворотності та платності. Залучені фінансові ресурси - це кошти, які не належать підприємству, але внаслідок діючої системи розрахунків тимчасово знаходяться в його обороті, як правило, на безоплатній основі. [60]

Для оцінки фінансових ресурсів підприємства проведемо аналіз їх структури табл. 2.5.

Таблиця 2.5

Структура фінансових ресурсів ТОВ «Аскон-2007» за 2020-2024рр., тис. грн

Види ресурсів	Роки										Відхилення 2024 р. до 2020 р.	
	2020		2021		2022		2023		2024			
	тис. грн.	%	тис. грн.	%	тис. грн.	%	тис. грн.	%	тис. грн.	%	+; -	%
Власні	4730,9	27,0	14819,1	62,3	16607,3	49,0	18128,7	45,8	22086,4	53,6	17355,5	466
Залучені	12809,5	73,0	5326,3	22,4	10288,9	30,4	8743,5	22,1	5800,3	14,1	-7009,2	45
Позиичені	0,0	0	3634,0	15,3	6966,7	20,6	12730,0	32,1	13353,3	32,3	13353,3	-
Всього	17510,4	100	23779,4	100	33862,9	100	39602,2	100	41240,0	100	23729,6	235

Відповідно до даних таблиці 2.8 за досліджуваний період найбільшу питому вагу в структурі фінансових ресурсів підприємства займають власні кошти, у 2024 році питома вага власних коштів складала 53,6%, у 2020 році було тільки 27,0 %, що свідчить про обсяг збільшення власних коштів за рахунок прибутку підприємства, який у 2021 році збільшив власні кошти до 62,3%. За даний період обсяг власних коштів збільшився на 17355,5 тис. грн. (466,0%). Залучені та позикові кошти підприємства у порівнянні з 2020 р. зросли на 19 153,6 тис. грн. та з 2021 року з'являються позичкові кошти в

розмірі 3634 тис грн., обсяг яких зріз у 2024 році до 13 353,3 тис грн. або 32,3%. Загалом фінансові ресурси підприємства зросли на 23729,6 тис. грн. за рахунок власних коштів на 17355,5 тис грн., що взгальному становить зростання на 73,1 %

Задля здійснення господарської діяльності, забезпечення економічного та соціального розвитку підприємства повинні поряд із основними засобами володіти та ефективно використовувати такий елементом майна, як оборотні активи.

Оборотні активи - це грошові кошти, що вкладені для створення оборотних виробничих фондів та фондів обігу з метою забезпечення безперервного процесу виробництва і реалізації продукції. [63 с. 317].

Середньорічна вартість основних засобів за досліджуваний період збільшилась на 18 369,5 тис. грн. при цьому коефіцієнт зносу основних засобів збільшився з 30,9 до 42,0, що свідчить про не достатнє оновлення основних засобів. Чистий фінансовий результат у порівнянні з 2020р. збільшився на 2 776,2 тис. грн. при цьому за аналізує мий період прибуток за рік сягав до 10 088,2 тис за 2021 рік, що підтверджує отримання сільськогосподарськими підприємства не рівномірності прибутку і залежить від сезонності періоду. Фондовіддача за п'ять роки змешилась на 0,7, що свідчить про зниження ефективності використання основних засобів. Фондомісткість та фондозабезпеченість мала зростаючу тенденцію внаслідок збільшення вартості основних засобів. Рентабельність основних засобів за аналізований період мала тенденцію спадну та зростання, у порівнянні з 2020 роком вона збільшилась на 15 % і становила 30,3% в 2024 році.

Коефіцієнт оборотності за період 2020-2024 рр. зменшився на 1,5%, що підтверджує зменшення ефективності використання оборотних засобів. Причиною такого зменшення стало збільшення вартості оборотних засобів на 18369,5 тис. грн. (287,5%) та разом з тим збільшення чистої виручки від реалізації продукції на 11 340,0 тис. грн (138,9%). Як результат, один оборот у порівнянні з 2020 роком більшилась на 52 днів. Рентабельність оборотних

коштів за досліджуваний період мала зростаючу динаміку та у порівнянні з 2020 р. 12,06% збільшилась до 14,05% в 2024 році

Таблиця 2.6

Показники забезпеченості ТОВ «Аскон-2007» основними та оборотними засобами, ефективність їх використання за 2020-2024 рр., (тис. грн.)

Показники	Роки					Відхилення 2024 р. до 2020 р.	
	2020	2021	2022	2023	2024	+	-
						+	-
Чиста виручка від реалізації продукції, тис. грн.	29188,2	32729,8	24390,6	53026,2	40528,2	11340,0	138,9
Середньорічна вартість основних засобів, тис. грн.	7711,8	9103,8	10319,9	18346,5	13071,9	5360,1	169,5
Середньорічна вартість оборотних засобів, тис. грн.	9798,6	14675,6	23543,6	21255,7	28168,1	18369,5	287,5
Чистий фінансовий результат, тис. грн	1181,5	10088,2	24390,6	1521,4	3957,7	2776,2	335,0
Фондовіддача, тис. грн.	3,78	3,60	2,36	2,89	3,10	-0,7	81,9
Фондомісткість, тис.грн.	0,26	0,28	0,42	0,35	0,32	0,1	122,1
Фондозабезпеченість на 100 га, грн.	653,54	771,51	874,57	1554,79	1107,79	454,2	169,2
Коефіцієнт зносу основних засобів	30,9	32,8	35,2	28,5	42,0	11,1	135,9
Рентабельність основних засобів, %	15,3	110,8	236,3	8,3	30,3	15,0	197,6
Коефіцієнт оборотності	2,98	2,23	1,04	2,49	1,44	-1,5	48,3
Коефіцієнт завантаження	0,34	0,45	0,97	0,4	0,7	0,4	207,0
Тривалість одного обороту, днів	27,52	41,22	66,13	59,71	79,12	51,6	287,5
Рентабельність оборотних коштів, %	12,06	68,74	103,6	7,16	14,05	2,0	116,5

Значний вплив на фінансові показники суб'єкта господарювання мають суми сплачених податків та вибір системи оподаткування. Підприємство ТОВ «Аскон-2007» протягом досліджуваного періоду знаходилося на спрощеній системі оподаткування та було платником таких податків і зборів як: єдиний податок 4 групи, податок на додану вартість, податок на доходи фізичних осіб, військовий збір, податок на нерухоме майно та інші. У таблиці 2.7 представлено сума сплачених податків та зборів за 2020-2024 рр.

Таблиця 2.7

Динаміка податкового навантаження ТОВ «Аскон-2007» за 2020-2024 рр.

Критерії, показники	Роки					Відхилення	
	2020	2021	2022	2023	2024	од.	%
Штатна чисельність осіб	24	24	25	26	21	-3	-12,5
Середньомісячна зп на 1 працівника грн	9494,48	12409,04	13070,48	14915,9	17329,7	7835,2	82,61
Середня з/п на 1 га / грн	2457,48	2935,97	3418,39	3873,29	3873,52	1416,0	57,2
Площа землі, га	1194,51	1213,02	1177,66	1178,39	1180,16	-14,35	-1,220
Середній розмір орендної плати за земельні паї на 1 га/грн	5535,80	5850,42	6004,52	6 009,39	6159,96	624,16	11,27
Сплачено податків							
- єдиний податок 4 гр	365,73	372,47	363,19	357,85	375,27	9,54	2,61
- плата за землю	274,55	146,93	161,72	209,96	285,23	10,68	3,89
- ПДФО з заробітної плати	519,64	649,85	727,59	793,78	840,94	321,30	61,83
- ПДФО на паї	949,13	993,97	846,27	765,39	856,37	-92,76	-9,77
- військовий збір	118,72	128,9	136,16	131,39	168,66	49,94	42,07
- ПДВ	1078,7	788,52	715,46	257,44	1729,73	651,04	60,35
- податок на нерухоме майно	13,55	18,71	20,27	20,89	22,17	8,62	63,62
- інші податки	0,8	5,5	5,4	0,8	0,8	-	-
Всього податків і зборів	2955,08	2732,38	2612,87	2179,65	3903,9	948,82	32,11
у т.ч. до державного бюджету	1199,67	961,41	887,30	421,57	1948,25	748,57	62,40
на 1 га / грн	1004,3	792,57	753,44	357,75	1650,8	646,51	64,37
місцевого бюджету	1755,41	1770,98	1725,58	1758,08	1955,65	200,25	11,41
на 1 га / грн	1469,5	1459,97	1465,26	1491,9	1657,1	187,55	12,76
Усього податків на 1 га/грн	2473,88	2252,54	2218,7	1849,68	3307,94	834,06	33,71
ЄСВ	627,87	775,02	847,33	906,82	903,29	275,42	43,87
Всього податків і зборів на 1 га/грн.	2999,51	2891,46	2938,20	2619,23	4073,34	1073,8	35,8
МПЗ	-	-	1548,74	1522,63	1903,28	354,54	22,89
МПЗ на 1 га	-	-	1315,10	1292,13	1612,73	297,63	22,6

Відповідно до даних таблиці за досліджуваний період загальна сума податків і зборів збільшилась у порівнянні з 2020 р. на 834,06 тис. грн. та за даними 2024 р. складала 3 307,94 тис. грн. на 33,71 % більше. Збільшення податків за рахунок збільшення мінімальної заробітної плати яка пропорційно впливає на збільшення таких податків: податок на нерухоме майно, ПДФО, ВЗ. Збільшення обсягу реалізації на пряму впливає на податок на додану вартість, який 100 % сплачується до державного бюджету.

Розглянемо на рис. 2.7 динаміку сплачених податків і зборів, розмір середньої заробітної плати та фінансовий результат на 1 га/ грн.

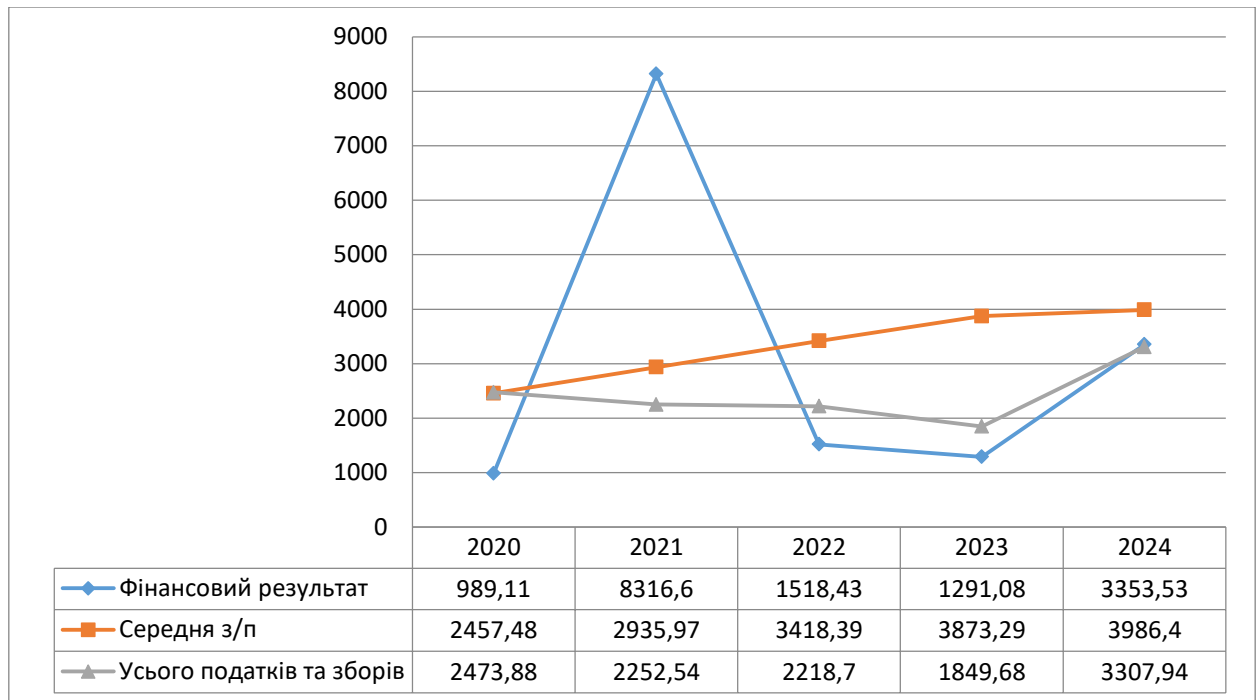

Рис. 2.1 Динаміка податкового навантаження на 1 га у ТОВ «Аскон-2007», тис. грн. за 2020 – 2024 рр.

Розмір сплачених податків до державного бюджету залежить від фінансового результату підприємства, в той час як сплата податків до місцевого бюджету залежить від кількості землі в обробітку (єдиний податок четвертої групи), розміру виплаченої орендної плати та заробітної плати працівників підприємства.

Висновки до 2 розділу

Податкові надходження до державного бюджету за період 2016-2024 рр. збільшились на 1 143 310,2 млн. грн. (265,16%). Загалом за даний період податкові надходження мали зростаючу тенденцію. Зокрема, податок на додану вартість зріс на 214 275,2 млн. грн. або 496,42% податки та збори на доходи фізичних осіб збільшились на 266 284,4 млн. грн. (545,21%).

Основним джерелом доходів бюджетів органів місцевого самоврядування є відповідно місцеві податки і збори. До місцевих податків відповідно до ПКУ належать: податок на майно (який складається із плати за землю, податку на нерухоме майно, відмінного від земельної ділянки, транспортного податку); єдиний податок. В свою чергу до місцевих зборів належать: збір за місця для паркування транспортних засобів; туристичний збір.

У структурі податкових находжень громади значну частину займають податки: ПДФО - 47,81 %, єдиний податок – 22,28 % та податок на майно – 24,82%. Для місцевих бюджетів та в особливості для бюджетів об'єднаних територіальних громад вони є основними бюджетоутворюючими податками. Найбільша частина ПДФО сплачено за рахунок утримань із заробітної плати неприбуткових організацій (школи, дитячі садки, військова частини) та виплати орендної плати за земельні ділянки.

Отже, бюджетним законодавством передбачено наповнення місцевого бюджету саме тими подаками, контроль за адмініструванням яких відповідно до норм податкового кодексу покладено на органи місцевого самоврядування (податок на майно, єдиний податок, податок на доходи фізичних осіб). Саме такий підхід дає змогу місцями бюджетам отримувати доходи від підконтрольних дій за діяльністю платників податків які знаходяться на відповідній території. Ведення у дію з 01.01.2022 року мінімального податкового зобов'язання на 1 га дало змогу збільшити податкові надходження від само зайнятих осіб у власності яких земельні ділянки

РОЗДІЛ 3 ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ

3.1. Оптимізація податкового навантаження аграрними підприємствами при різних системах оподаткування.

Сільське господарство є однією з головних галузей в економіці України, при цьому для національного господарства ця галузь є однією з основоположних для розвитку економіки. Саме тому сучасна податкова політика нашої країни повинна бути спрямована на регулювання та забезпечення ефективного функціонування даної галузі.

Податкове навантаження є одним із базових чинників, що впливає на мотивацію суб'єктів аграрного сектору економіки з ведення бізнесу і виконання податкових зобов'язань. Оптимізація оподаткування є одним з найважливіших завдань податкової політики, яке полягає у зменшенні розміру податкового зобов'язання шляхом повного або часткового використання наданих законодавством пільг в оподаткуванні, податкових звільнень та інших законних переваг [73].

В свою чергу, оптимальний рівень податкового навантаження на аграрну галузь є важливим чинником для розвитку виробництва, зміцнення власних конкурентних переваг, підвищення ділової активності, а також саме він може стати вагомим стимулом щодо здійснення інноваційної діяльності сільськогосподарськими підприємствами.

Податкові зміни, що відбуваються в економіці України відображають свій вплив і на аграрний сектор. Так, трансформація фіксованого сільськогосподарського податку (ФСП) в єдиний податок IV групи в 2015 році збільшила податкове навантаження на сільськогосподарські підприємства за рахунок того, що ставки податку були збільшено в рази, а нормативну оцінку земельних ділянок потрібно було індексувати. В 2017 році був скасований спец режим ПДВ, який теж значним чином посилив навантаження на аграрну галузь та збільшив обсяг їх податкових зобов'язань.

У діяльності сільськогосподарських підприємств існує декілька режимів оподаткування, які вони можуть застосувати: загальна система та спрощена система оподаткування. Слід більш детально розглянути системи оподаткування які існують для сільськогосподарських підприємств табл. 3.1.

Таблиця 3.1

Порівняння різних систем оподаткування сільськогосподарських підприємств

Показники	Спеціальна система оподаткування		Загальна система оподаткування
	Єдиний податок 3 група	Єдиний податок4 група	
Основні (базові) показники			
База оподаткування	Дохід (виручка) від реалізації	Нормативно грошова оцінка землі	Прибуток
Ставка	3%(для платників ПДВ) або 5 %(для не платників ПДВ	Залежно від виду сільгоспугідь	18%
Обсяг доходу	1167 МЗП	75 % дохід від власної продукції	Обмеження за обсягом доходу відсутні
Податковий період (подання податкової звітності)	Календарний квартал (щоквартально протягом 40 календ. днів.)	Календарний рік (раз на рік подається декларація до 20 лютого)	Календариний рік (раз на рік впродовж 60 к. д по закін року
Порядок сплати	щоквартально за наслідками декларування	щоквартально у таких розмірах: (10%,10%, 50%,30%)	Раз на рік за наслідками декларування
Особливості сплати окремих податків			
Рентна плата за спеціальне використання води	Сплачується (відповідно до ст. 255 ПКУ)	Звільнені	Сплачується (відповідно до ст. 255 ПКУ)
Земельний податок	Звільнені(крім землі, що не використовується у сг діяльності)	Звільнені(крім землі, що не використовується у сг діяльності)	Сплачується
Особливості для платників ПДВ			
Право не реєструватися платником ПДВ	Обсяг постачання 1167 МЗП	Обсяг постачання до 834 МЗП	Обсяг постачання до 1 млн грн
Податковий період з ПДВ	Місяць	Місяць	Місяць
Особливості для фізичних осіб, що знаходяться або знаходилися у трудових чи цивільно-правових відносинах з агропідприємством			
Земельний податок для фізосіб - оренд	Сплачують	Звільнені	Сплачують
Витрати на виплату та доставку пільгових пенсій	Сплачують у повному обсязі	Не є об'єктом оподаткування	Сплачують у повному обсязі
Оподаткування дивідендів, нарахованих власникам агропідприємств	Сплачується ПДФО за ставкою 9%	Сплачується ПДФО за ставкою 9%	Сплачується ПДФО за ставкою 5%

Сільськогосподарські підприємства за досліджуваний період хоч і були більш рентабельними у порівнянні з іншими видами економічної діяльності, однак з 2022 року прослідковується спадна тенденція рентабельності галузі, так, рентабельність зменшилась з 36,4% у 2021 році сільського господарства до 0,4 % у 2024 році у будівництві, а у 2020 році скоротилась до 8,0%. Зазначені у таблиці 3.1 особливості оподаткування значним чином впливають на розміри сплачених сільськогосподарським підприємством податків, а тому для об'єктивності порівняння здійснено розрахунок сплати податків і зборів ТОВ «Аскон-2007» на різних системах оподаткування за для визначення оптимальної системи оподаткування. У 2021 році було введено пільгові ставки 14% за для зниження податкового навантаження на виробників с/г продукції, що в свою чергу повинно зменшити вартість сировини для переробників такої продукції, сприяти підвищенню конкурентоспроможності української агропродукції

За основу порівняння ми беремо спрощену систему оподаткування в частині єдиного податку 4 групи, так як підприємство знаходиться саме на цій системі, а розмір податків нам відомо заздалегідь. Отже, підприємство ТОВ «Аскон-2007» знаходячись на 4 групі сплатило податків у розмірі 6697,0 тис. грн. або 1721,8 грн. на 1 га. Сума єдиного податку була сплачена в розмірі 823,1 тис. грн.

У випадку знаходження на загальній системі оподаткування підприємство сплатило податок на прибуток в розмірі 298,8 тис. грн. що є значно меншим від єдиного податку, однак на відміну від єдиного податку 4 групи платники загальної системи повинні сплачувати ще й земельний податок, розмір якого складав би 923,14 тис. грн., а також рентну плату за спеціальне використання води в розмірі 116,88 тис. грн. Слід також визначити, що загальна сума сплачених податків, а саме 7212,92 тис. грн. або 1854,51 тис. грн. є значно вищою у порівнянні з 4 групою, а отже знаходження на такій системі підприємству не є доцільним.

Порівняння зі спрощеною системою 3 групи є досить умовним, так як підприємство ТОВ «Аскон-2007» не відповідає критеріям знаходження на даній групі в частині отриманого доходу. В цілому дана група є не вигідною для підприємства, так як розмір сплаченого єдиного податку в сумі 1229,79 тис. грн. є значно вищим у порівнянні з 4 групою. Треба також враховувати ще є той факт, що підприємство на 3 групі, як і на загальній повинно сплачувати земельний податок в сумі 923,14 тис. грн та рентну плату 116,88 тис.грн. Загалом сума сплачених податків за такої групи становить 8143,91 тис. грн., або 2093,87 тис. грн. на 1 га землі, що у порівнянні з загальною системою та 4 групою є найбільшим показником.

Підбиваючи підсумки, слід визначити що знаходження саме на 4 групі є найвигіднішим для підприємства так, як вона надає йому значні пільги в оподаткуванні зменшуючи розмір податкового навантаження на 1 га. землі.

У кінці 2021 р. у зв'язку зі змінами до ПКУ, а саме Законом України № 1914 було впроваджено така податкова новація для аграріїв, як мінімальне податкове зобов'язання. Застосовуватися воно почне з 1 січня 2022 року. Метою законопроекту є детінізація використання с/г земель. Під тіньовим обробітком землі слід розуміти виготовлення сільськогосподарської продукції на земельних ділянках, які фактично орендуються, але за ними не оформляються та/або не реєструються договори оренди (не сплачується відповідно ПДФО, військовий збір, зарплата в тіні) [73]

Відповідно до ПКУ під мінімальни податкове зобов'язання – це мінімальна величина податкового зобов'язання із сплати податків, зборів, платежів, контроль за справлянням яких покладено на контролюючі органи, пов'язаних з виробництвом та реалізацією власної сільськогосподарської продукції та/або з власністю та/або користуванням (орендою, суборендою, емфітевзисом, постійним користуванням) земельними ділянками, віднесеними до сільськогосподарських угідь.[15]

Сума мінімальних податкових зобов'язань, визначених щодо кожної із земельних ділянок, право користування якими належить одній юридичній

або фізичній особі, у тому числі фізичній особі - підприємцю, є загальним мінімальним податковим зобов'язанням;

Мінімальне податкове зобов'язання (МПЗ) щодо земельної ділянки, нормативна грошова оцінка якої проведена, обчислюється за формулою:

$$\text{МПЗ} = \text{НГОд} \times \text{К} \times \text{М} / 12,$$

де:

МПЗ - мінімальне податкове зобов'язання;

НГОд - нормативна грошова оцінка відповідної земельної ділянки з урахуванням коефіцієнта індексації, визначеного відповідно до порядку, встановленого цим Кодексом для справляння плати за землю;

К - коефіцієнт, який становить 0,04;

М - кількість календарних місяців, протягом яких земельна ділянка перебуває у власності, оренді, користуванні на інших умовах (в тому числі на умовах емфітевзису) платника податків [15].

В основі нового механізму лежить коефіцієнт від нормативної грошової оцінки (НГО) власних або використовуваних сільгоспземель. Розрахована сума податку й буде мінімальним податковим зобов'язанням.

До бюджету аграрії перерахують не всю суму МПЗ, а зменшену на сплачені податки, збори, платежі та витрати на оренду земельних ділянок.

У таблиці 3.2 наведено розміри сплачених податків до бюджетів та площа сільськогосподарський земель. Відповідно розрахуємо суму мінімальних податкового зобов'язання ТОВ «Аскон-2007» за останні 3 роки, зменшену на суму сплачених податків. Так, сума МПЗ в 2019 році складала 231,76 тис. грн., у 2020 році 542,61 тис. грн., у 2021 році 511,93 тис. грн.

Отже, аграрний сектор в наш час зазнає все більшого податкового регулювання шляхом ведення нових податкових новацій, які значним чином впливають на діяльність підприємств даного сектору. Подальші зміни в оптимізації податкового навантаження слід вбачати в перегляді податкового навантаження на аграрну галузь за для забезпечення оптимального рівня оподаткування сільськогосподарських підприємств.

3.2 Особливості оподаткування сімейних фермерських господарств без статусу юридичної особи у формі фізичної особо підприємця

В процесі ринкових трансформацій в економіці нашої країни аграрний сектор економіки поповнився значною кількістю нових агроформувань різних типів господарювання. Серед них місце на сьогодні посідають аграрні господарства сімейного типу, найпростішою формою з яких є фермерські господарства.

В сучасних умовах господарювання фермерські господарства є структурними елементами агропромислового комплексу і відіграють суттєву роль у виробництві сільськогосподарської продукції. Вони залишаються стабілізуючою ланкою господарювання, яка компенсує зниження обсягів виробництва продукції сільського господарства в галузі, забезпечує продовольчі потреби населення, формує грошові доходи сільського населення.

Сімейні фермерські господарства (СФГ) без статусу юридичної особи створюються у відповідності до Закону України «Про фермерське господарство». Правом на створення такого господарства має кожний дієздатний громадянин України, який досяг 18-річного віку та виявив бажання створити таке фермерське господарство. [40]

Відповідно, сімейним кодексом визначено, що фермерське господарство без статусу юридичної особи організовується на основі діяльності фізичної особи-підприємця і має статус сімейного фермерського господарства за умови використання праці членів такого господарства, якими є виключно фізична-особа підприємець та члени її сім'ї.[74 ст. 3]

Державна реєстрація СФГ без статусу юридичної особи проводиться у тому ж порядку, що і реєстрація суб'єктів підприємницької діяльності та здійснюється відповідно до вимог Закону України «Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань»

Сімейне фермерське господарство без статусу юридичної особи вважається створеним і набуває прав з дня його державної реєстрації [75].

Організовується СФГ без статусу юридичної особи фізичною особою-підприємцем самотійно або спільно з членами її сім'ї на підставі договору або декларації про створення сімейного фермерського господарства.

У випадку одноосібного ведення сімейного фермерського господарства фізичною особою самотійно складається декларація про створення сімейного фермерського господарства.

В разі ведення такого фермерського господарства спільно із членами сім'ї укладається договір про створення сімейного фермерського господарства, який складається фізичною особою спільно з членами її сім'ї в письмовій формі і підлягає нотаріальному посвідченню за місцем розташування майна та земельних ділянок фермерського господарства.

Типову форму договору або декларації про створення сімейного фермерського господарства затверджує центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування державної аграрної політики [40].

Після укладання (складання) договору або декларації про створення сімейного фермерського господарства голова сімейного фермерського господарства має зареєструватися як фізична особа – підприємець або зареєструвати зміни до відомостей про фізичну особу – підприємця в порядку, встановленому законом.

Статтею 18 Закону України «Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань» містить перелік документів, що мають бути подані державному реєстратору для державної реєстрації фізичної особи-підприємця, зокрема це:

- 1) заява про державну реєстрацію фізичної особи підприємцем;
- 2) заява про обрання фізичною особою спрощеної системи оподаткування та/або реєстраційна заява про добровільну реєстрацію як платника податку на додану вартість за встановленою формою;
- 3) договір про створення сімейного фермерського господарства.[75]

Після того як СФГ було зареєстровано потрібно стати на податковий облік в територіальному органі Державної податкової служби. Зареєстровані в установленому порядку СФГ, подають заяву про застосування спрощеної системи оподаткування та ставки єдиного податку, встановленої для четвертої групи, до закінчення місяця, в якому відбулася державна реєстрація або обрати іншу систему оподаткування.

Сімейне фермерське господарство, яке є платником інших податків і зборів, може прийняти рішення про перехід на спрощену систему оподаткування шляхом подання заяви до контролюючого органу не пізніше ніж за 15 календарних днів до початку наступного календарного кварталу.[15]

Для подання податкової звітності в електронній формі СФГ повинно отримати сертифікат електронного ключа в центрі сертифікації ключів. Якщо фермерське господарство планує отримувати дохід у безготівковій формі, потрібно відкрити поточний рахунок в банківській установі.

Головою сімейного фермерського господарства без статусу юридичної особи є член сім'ї, визначений договором про створення сімейного фермерського господарства, який реєструється як фізична особа - підприємець.[40]

Обов'язковою умовою для створення сімейного фермерського господарства без статусу юридичної особи є наявність земельної ділянки, наданої у власність та/або користування, у тому числі в оренду, для забезпечення ведення нею фермерського господарства, товарного сільськогосподарського виробництва, особистого селянського господарства.

Відповідно до ч. 5 ст. 1 Закону України про ФГ фермерське господарство у формі ФОП має статус сімейного фермерського господарства, за умови використання праці членів такого господарства, якими є виключно фізична особа - підприємець та члени її сім'ї відповідно до статті 3 Сімейного кодексу України.[40]

Сімейні фермерські господарства без статусу юридичної особи у формі фізичної особи підприємця є суб'єктом господарювання, на якого поширюються усі вимоги чинного законодавства України, які прирівняні до підприємця, але мають свої особливості, особливо при оподаткуванні.

Підприємці – виробники сільгосппродукції можуть бути платниками єдиного податку II групи (ставка встановлюється органами місцевого самоврядування у відсотках до мінімальної заробітної плати) або III групи (ставка 5% від реалізації). ФОП-СФГ крім цього можуть бути платниками єдиного податку IV групи, але при дотриманні певних умов. Ставка залежить від виду угідь (за рілля 0,95% від НГО). «Єдинники» звільняються від земельного податку, тому єдиний податок (поряд з ПДФО, утриманим із доходів працівників) включається до загальної суми податків, що порівнюються з МПЗ

Сімейні фермерські господарства (СФГ) без статусу юридичної особи організоване фізичною особою - підприємцем (СФГ-ФОП) також можуть бути платниками єдиного податку (ЄП IV групи). Вони так само як і юридичні особи на початку року визначають річну суму єдиного податку і сплачують її поквартально у таких розмірах: у I та II кварталах – по 10%, у II – 50% і у IV – 30%

СФГ-ФОП, можуть бути платниками ЄП IV групи у разі одночасного дотримання таких умов (пп. 4 п. 291.4 Податкового кодексу України, далі – ПКУ):

- провадять діяльність виключно в межах фермерського господарства, зареєстрованого відповідно до Закону України від 19.06.2003 р. № 973-IV «Про фермерське господарство»;
- здійснюють виключно вирощування, відгодовування, збирання, вилов сільськогосподарської продукції, переробку такої продукції та її продаж;
- площа сільськогосподарських угідь та/або земель водного фонду в їхній власності та/або користуванні становить не менше 0,5 га та не більше

20 га (у 2021 році нижня межа площі сільгоспугідь для реєстрації СФГ-ФОП становила 2 га);

- провадять сільськогосподарську діяльність (крім постачання) за місцем податкової адреси. Тобто СФГ-ФОП може займатися вирощування сільгосппродукції на земельних ділянках, які розташовані в межах територіальної громади, де він зареєстрований як підприємець. А от продавати власно вироблену продукцію він може будь-де на території України;

- не використовують працю найманих осіб, тобто не укладають з фізичними особами трудові договори, але можуть залучати їх для виконання певних робіт за цивільно-правовими договорами. Вони також мають право залучати до виконання певних робіт інших підприємців;

- членами СФГ-ФОПа є лише члени сім'ї у тлумаченні ч. 2 ст. 3 Сімейного кодексу України. [40, 74]

Згідно ч. 2 ст. 3 Сімейного кодексу України сім'ю складають особи, які спільно проживають, пов'язані спільним побутом, мають взаємні права та обов'язки. Подружжя вважається сім'єю і тоді, коли дружина та чоловік у зв'язку з навчанням, роботою, лікуванням, необхідністю догляду за батьками, дітьми та з інших поважних причин не проживають спільно. Дитина належить до сім'ї своїх батьків і тоді, коли спільно з ними не проживає.[74]

На СФГ-ФОП, поширюються також обмеження, встановлені п. 291.5¹ ПКУ, зокрема, вони, як і юридичні особи:

- не можуть займатися виробництвом (вирощуванням) продукції птахівництва;

- не повинні мати станом на 01.01.2022 р. податкового боргу.

Перелік звітних форм для СФГ-ФОП дещо менший, ніж для юридичних осіб, він включає (пп. 298.8.1 ПКУ):

- податкову декларацію платника єдиного податку четвертої групи (далі – Декларація) на поточний рік щодо всієї площі земельних ділянок, з

яких справляється податок із заповненням Розрахункової частина декларації для фізичних осіб - підприємців;

- відомості (довідку) про наявність земельних ділянок (додаток 1 до Декларації);

- відомості про суми нарахованого доходу застрахованих осіб та суми нарахованого єдиного внеску (додаток 2 до Декларації).[15]

СФГ-ФОПи, на відміну від юридичних осіб не подають звітну Декларацію (це обумовлено тим, що усі їх землі мають знаходитись на одній території) та не обчислюють частку сільськогосподарського виробництва (оскільки вони повинні мати 100% реалізації сільгосппродукції власного виробництва).

Форма Декларації та відомостей та сама, що й для юридичних осіб затверджена наказом Мінфіну від 09.12.2020 р. № 752.

Титульну частину СФГ-ФОП заповнюють в загальному порядку. При цьому ряд. 1 поля «Тип декларації» заповнюється з наступними особливостями.

Якщо СФГ-ФОП вперше хоче стати платником ЄП IV групи (тобто у 2021 році він не був платником цього податку), то у полі «Тип декларації» має поставити відразу три позначки «X»: у полі «Загальна», «Звітна», «Довідково».

До цієї Декларації (з трьома позначками) слід додати лише додаток 1, в якому відображають дані про наявні земельні ділянки.

Якщо ж СФГ-ФОП у минулому році був платником ЄП IV групи, то він має вказати у полі «Тип декларації» одночасно лише дві позначки «X»: у полях «Загальна» та «Звітна». Така Декларація має подаватися з додатком 1 та з додатком 2.

Про наявність додатків СФГ-ФОП проставляє відповідні позначки в полях розділу «До декларації додаються:», що розміщений після табличної частини.

Оскільки для заповнення Декларації потрібна інформація про земельні ділянки в розрізі сільгоспугідь, то рекомендуємо почати складання звітності з ЄП IV групи з оформлення додатку 1 (відомості про наявність земельних ділянок).

В цих відомостях зазначається інформацію про кожний документ, що встановлює право власності та/або користування земельними ділянками, в тому числі про кожний договір оренди (пп. 298.8.1 ПКУ).

Порядок та строки подання звітності для СФГ – ФОП дещо відрізняються від строків, визначених для юридичних осіб.

Новостворені СФГ-ФОП для переходу на ЄП IV групи мають подати до органу ДПС Заяву про застосування спрощеної системи оподаткування за формою, затвердженою наказом Мінфіну від 16.07.2019 р. № 308 (Заява), в якій зазначити про своє бажання бути платником ЄП цієї групи. Таку Заяву потрібно подати до закінчення місяця, в якому відбулася державна реєстрація СФГ - ФОП. Протягом 20 календарних днів після подання Заяви слід подати Декларацію з додатком 1 (пп. 298.8.5 ПКУ). В такому разі СФГ – ФОП буде платником ЄП IV з моменту реєстрації.

СФГ – ФОП, які перебували на іншій групі ЄП або на загальній системі оподаткування, для переходу на ЄП IV групи також мають подати Заяву не пізніше, ніж за 15 календарних днів до початку наступного календарного кварталу (тобто кварталу, з якого ФОП бажає стати «єдинником» IV групи). Протягом 20 календарних днів після подання Заяви потрібно подати Декларацію і додаток 1 до неї (пп. 298.8.1 ПКУ).[15]

ФОПи, на відміну від юридичних осіб можуть переходити на ЄП IV групи з будь якого кварталу, а не лише з початку року. Тож якщо з тих чи інших причин не вдасться перейти з 1 січня, то можна спробувати це зробити, наприклад, з 1 квітня шляхом подання вищевказаних документів.

Єдиний внесок (ЄВ) ФОП-СФГ повинні нараховувати та сплачувати ЄВ за ставкою 22% на суму доходу, отриманого від їх діяльності, що підлягає оподаткуванню ПДФО, але не менше за розмір мінімального страхового

внеску (на 2022 р - 1 430 грн) за місяць, у якому отримано дохід (п. 2 ч. 1 ст. 7 Закону України від 08.07.2010 р. № 2464-VI «Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування». Підприємці - «Єдинники» II та III груп ЄВ сплачують на рівні мінімального (п. 2 ч. 1 ст. 7 Закону № 2464).[76]

І підприємці (в тому числі ті, які обрали спрощену систему оподаткування), і ФОП-СФГ звільняються від сплати за себе ЄВ, якщо вони:

- працюють найманими працівниками і за них сплачує ЄВ роботодавець (абз. 2 п. 1 ч. 1 ст. 4 Закону № 2464);
- є пенсіонерами за віком або за вислугу років (ч. 4 ст. 4 Закону № 2464);
- є особами з інвалідністю (ч. 4 ст. 4 Закону № 2464).

Крім того, ФОП-СФГ не є платником ЄВ за себе, якщо є застрахованою особою з підстав, наведених у п. 1 ч. 1 ст. 4 Закону № 2464. І підприємці, і ФОП-СФГ сплачують ЄВ за себе до 20 числа місяця, що настає за кварталом (абзац третій ч. 8 ст. 9 Закону № 2464). Також і підприємці, і ФОП-СФГ сплачують ЄВ з доходів, що виплачують працівникам.[76]

Рентна плата за користування надрами для видобування корисних копалин. Підприємці, які мають свердловину та добувають підземні води є платниками цієї плати. А фермерські господарства, до яких належать ФОП-СФГ, звільняються від цього платежу, але за умови отримання дозволу на спеціальне водокористування (пп. 252.1.4 ПКУ). Такий дозвіл не потрібен, якщо на добу забір та/або використання води становить 5 кубічних метрів (ст. 48 Водного кодексу України).[77]

Рентну плату за спеціальне використання води мають сплачувати і підприємці, і ФОП-СФГ, якщо вони використовують воду, отриману шляхом забору води з водних об'єктів (наприклад, для поливу), крім використання води в санітарно-гігієнічних потребах. ФОП-СФГ звільняються від цього платежу, якщо є платниками єдиного податку IV групи.

Податок на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки, не сплачується ні підприємцями, ні ФОП-СФГ, якщо будівлі, споруди віднесені до класу «Будівлі сільськогосподарського призначення, лісівництва та рибного господарства» (код 1271) Державного класифікатора будівель та споруд ДК 018-2000 та не здаються ними в оренду, лізинг, позичку (пп. «ж» пп. 266.2.2 ПКУ). [15]

Екологічний податок. Платниками є і підприємці, і ФОП-СФГ, якщо вони будуть здійснювати викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря, їх скиди у водні об'єкти та розміщувати відходи. Відповідно, на них поширюватимуться вимоги екологічного законодавства.

Державна підтримка. Підприємцям (сільгосптоваровиробникам) та ФОП-СФГ в однаковій мірі надається право на державну підтримку за програмами: розвитку тваринництва та переробки сільськогосподарської продукції; розвитку садівництва, виноградарства та хмелярства; часткової компенсації вартості сільськогосподарської техніки та обладнання; - здешевлення кредитів.

Однак ФОП-СФГ додатково мають право на державну підтримку за програмою – розвиток фермерських господарств. Крім передбачених видів підтримки, за ФОП-СФГ (членів його сім'ї), який зареєстрований платником єдиного податку IV групи, держава частково сплачує ЄВ (зокрема, за перший рік фермер сплачує 10%, а держава за нього – 90%) (п. 13¹.1 Закону України від 24.06.2004 р. № 1877-IV «Про державну підтримку сільського господарства України»).[49]

Розрахунки за реалізовану сільгосппродукцію і підприємцям, і ФОП-СФГ доцільно проводити за безготівковий коштів. У разі продажу за готівку потрібно застосовувати РРО (виняток при її продажу у роздрібній мережі на території села на загальну суму у 2022 році 1 085 000 грн.

Платниками ПДВ ФОП-СФГ мають реєструватися якщо обсяг реалізації перевищить 1 000 000 грн, підприємці – «єдинники» II групи – якщо перевищить 5 401 500 грн (у 2024 році).

Таблиця 3.2

**Розрахунок суми обов'язкових податкових платежів на 2024 рік в
залежності від системи оподаткування ФОП-СФГ**

Показники	Загальна система	Єдиний податок		
		2 група	3 група	4 група
Обсяг доходу	270 000,00			
Обсяг витрат	180 000,00			
Розмір орендної плати	38 975,04			
Кількість працюючих	договора ЦПХ 1 чол х 3 міс х 10 000 грн/міс= 30 000,00			
Єдиний податок (ставка 20 % від МЗП)	-	15 720,00	13 500,00	3 560,22
ПДФО	3 доходу -16 200,00 3 ЦПХ – 5 400,00 3 оренди – 7 015,5	по дог ЦПХ – 5 400,00 Оренда – 7 015,5		ЦПХ – 5 400,00 Оренда – 7 015,5
ВЗ	3 доходу -1 350,00 3 ЦПХ – 450,00 3 оренди – 584,63	по дог ЦПХ – 450,00 Оренда – 584,63		ЦПХ – 450,00 Оренда – 584,63
Податок на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки	-			
Земельний податок	1873,80	-		
Екологічний податок	-			
Рентну плату за спеціальне використання води	-			-
Рентна плата за користування надрами.	-	-		
Єдиний внесок	Дохід -19 800,00 ЦПХ – 6 600,00	від МЗП - 17 292,00 від дог ЦПХ – 6 600,00		ЦПХ - 6 600,00
ПДВ	За умовами не є платник ПДВ			
Всього податків зборів, платежів за умовами	59 273,93	53 062,13	50 842,13	23 610,53
у т.ч. на 1 га	3 951,60	3 537,48	3 389,48	1 574,03
Всього обов'язкових податків, зборів, платежів	1 873,80	33 012,00	30 792,00	3 560,22
у т.ч. на 1 га	124,92	2 220,80	2 052,80	237,35
Мінімальне податкове зобов'язання при K= 0,4	14 990,40			7 495,20*
МПЗ на 1 га	999,36			499,68
Мінімальне податкове зобов'язання при K= 0,5	18 738,00			9 369,00
Сума МПЗ за умовами	- 44 283,53	- 38 071,73	-35 851,73	-16 115,33
Сума МПЗ при сплаті обов'язкових платежів	13 116,60	- 18 021,60	- 15 801,60	3 934,98
*платники ФОП-СФГ половинний розмір				

Спрогнозуємо сплату податків за умови використання ФОП-СФГ (не платник ПДВ) сільськогосподарських угідь (рілля -15 га), в т.ч. власної 2 га,

орендованої 13 га у фізичних осіб, власників земельних ділянок (часток), з виплатою орендної плати 12 % від нормативно грошової оцінки, розмір якої складає середній по Запорізькій області 24 984 грн за 1 га. Для своєчасного виконання робіт ФОП-СФГ за договорами ЦПХ наймає одного працівника у сукупності 3 місяці в рік із середньою заробітною платою 10 000 грн на місяць. Дохід за рік від продажу власно вирощеної продукції складає на 1 га складає 18 000 грн, при цьому витрати – 12 000 грн/га. Ставка земельного податку – 0,5 % від НГО.

За прогнозованими розрахунками, при умові доброчесності виконання особами норм податкового кодексу, а саме правдиве відображення доходу від діяльності у декларації про отримані доходи фізичної особою, така фізична особа буде сплачувати на загальній системі оподаткування 3 951,60 грн на 1 га, при реєстрації ФОП, платником єдиного податку 2 групи - 3 537,48 грн на 1 га, платником ЄП 3 групи – 3 389,48 грн, а СФГ-ФОП платником ЄП 4 групи – 1 574,03 грн, тобто СФГ-ФОП платник ЄП 4 групи є більш вигідним ніж інші форми господарювання. Так як декларація про отримані доходи фізичної особою є добровільною, фізичні особи користуються даною нормою, при цьому дохід на 1 га зменшують у 6,6 рази - податкова загрузка на 1 га – 124,92 грн проти 3 951,60 для осіб які перебувають на загальній системі оподаткування. Зазвичай так звані «само зайняті особи» користувалися даною нормою, так як навіть при реєстрації звичайним ФОП другої чи третьої групи, необхідно було сплати мінімальних платежів у вигляді ЄП та ЄСВ від МЗП, що становило 2220,80 грн – для ЄП 2 групи та 2 052,80 грн – ЄП 3 групи.

Таку несправедливість вирівняє прийняття законотворцями змін до ПКУ з 01.01.2022 року по результатам роботи 2022 року у частині запровадження мінімального податкового зобов'язання на 1 га., яке є обов'язковим для сплати власників чи користувачів земельними ділянками. Так за нашими розрахунками для ФОП мінімальне податкове навантаження на 1 га складає 999,36 грн, для СФГ-ФОП (половина) – 499,68 грн. Як свідчать розрахунки

саме організаційно правова форма СФГ-ФОП є найбільш вигідною для осіб які розпоряджаються чи отримують дохід із земельних ділянок.

3.3 Оподаткування податком на додану вартість в міжнародній практиці

Агропромисловий комплекс є найважливішим сегментом економіки багатьох країн світу. До числа країн, які приділяють значну увагу розвитку сільського господарства можна віднести Німеччину, Польщу, Бразилію, Китай, Японію, Великобританію. Всі ці країни значною мірою займаються державним регулюванням аграрного сектора та забезпеченню дієвого механізму оподаткування в цій області.

Досвід ведення сільського господарства в аграрно розвинених європейських країнах засвідчує, що специфіка даної галузі обумовлює активне втручання держави в процес її функціонування, особливо в умовах трансформаційної економіки.

При цьому важливе значення у формуванні й розвитку ефективної системи оподаткування в умовах євроінтеграційних процесів має вивчення й узагальнення європейського досвіду з метою визначення найсприятливіших для України механізмів податкового регулювання.

Досліджуючи практику європейського союзу (ЄС) в цьому питанні слід відзначити, що в країнах європейського союзу сільське господарство, як і в Україні платить внески по ПДВ повністю до бюджету, але воно у свою чергу має пільгову (знижену) ставку оподаткування.

У Європейському Союзі запроваджена єдина система оподаткування ПДВ. Основним документом, що регулює сферу, є Директива 2006/112/ЄС «Про спільну систему податку на додану вартість». Директива встановлює загальні уніфіковані правила та надає можливість державам-членам застосовувати свої винятки із загальних правил у питаннях щодо порядку та умов реєстрації платників податку, категорії товарів та послуг, які оподатковуються за зниженими ставками, розміри ставок. [78]

Відповідно до «Директиви Ради 2006/112/ЄС про спільну систему податку на додану вартість» для запобігання виникненню структурної неврівноваженості у співтоваристві та викривленню конкуренції в деяких видах діяльності, внаслідок застосування країнами європейського союзу різних стандартних ставок ПДВ, встановлюється мінімальна стандартна ставка в розмірі 15% з можливістю її перегляду [78].

Такий підхід у сфері непрямого оподаткування в розвинених країнах світу робить можливим стимулювання попиту, через який забезпечується прямий вплив на виробництво продовольчої продукції та одночасно сприяє підвищенню конкурентоспроможності сільськогосподарської продукції, аграрного підприємства, галузі АПК, країни в цілому.

Досліджуючи тенденції розвитку світового аграрного ринку, Ульяновченко Ю. О., зазначає, що «у багатьох країнах податкова система не орієнтована на стягнення ПДВ для сільськогосподарської продукції, і сільсько-господарські товари як такі практично не підлягають оподаткуванню: реалізується принцип, що податок на додану вартість має сплачуватися не на кожному етапі розподілу продукту, а на його кінцевій стадії, коли товар набуває остаточної споживчої вартості. Це економічно більш справедливо і одночасно є регулятором споживання» [80].

В цілому в країнах ЄС для механізму функціонування ПДВ характерним є єдність та схожість в його адмініструванні. При цьому розмір ставок, та взагалі їх кількість, може різнитися по окремо взятих країнах. На відміну від сплати ПДВ повністю до державного бюджету в Україні, має місце диференціація розподілу надходження від сплати даного податку між бюджетами різних рівнів. Зокрема, така диференціація характерна для Німеччини, натомість у Франції до національного бюджету спрямовується вся сума надходження від сплати податку [81 с. 47-50]

Розглянемо європейський досвід оподаткування податком на додану вартість та застосування знижених ставок ПДВ (табл. 3.3) та порівняємо його

з вітчизняними реаліями на предмет відповідності та можливості використання даного досвіду.

Таблиця 3.3

Ставки податку на додану вартість у європейських країнах

Країна	Стандартна ставка	Пільгові ставки
Австрія	20%	10%, 13%,
Бельгія	21%	6%, 12%
Болгарія	20%	9%
Велика Британія	20%	5%
Греція	24%	6%, 13%
Данія	25%	-
Естонія	20%	9%
Німеччина	19%	7%
Ірландія	23%	4,8%, 9%, 13,5%
Іспанія	21%	4%, 10%
Італія	22%	4%, 5%, 10%
Латвія	21%	12%
Литва	21%	5%, 9%
Люксембург	17%	3%, 8%
Угорщина	27%	5%, 18%
Нідерланди	21%	6%
Польща	23%	5%, 8%
Португалія	23%	6%, 13%
Румунія	19%	5%, 9%
Словаччина	20%	10%
Словенія	22%	9,5%
Фінляндія	24%	10%, 14%
Франція	20%	2,1%, 5,5%, 10%
Хорватія	25%	5%, 13%
Чехія	21%	10%, 15%
Швеція	25%	6%, 12%

Джерело: Побудовано автором на основі [82]

Середня стандартна ставка ПДВ у ЄС становить 21 відсоток, що на шість процентних пунктів вище, ніж мінімальна стандартна ставка ПДВ, яку вимагає законодавство ЄС.

Стосовно сільського господарства то до числа країн, що використовують знижені ПДВ-ставки для сільськогосподарської діяльності та її продукції відносять: Польщу (передбачено дві пільгових ставки 5 % і 8

%) ставка 8% застосовується переважно для насіння та перероблених продуктів харчування, ставка 5% на добрива, послуги в сільському господарстві та низку товарів імпорту не переробленої та переробленої продукції цієї сфери; Румунію (9 % насіння, добрива, пестициди), Угорщину (18 % – на кукурудзу, борошно, 5 % – свине м'ясо, пташине м'ясо. В Білорусі стандартна ставка складає 20%, а у сільському господарстві застосовується знижена ставка 10 % (при реалізації продукції рослинництва і тваринництва). В сільському господарстві Китаю діє знижена ставка 9% (застосовується для сільськогосподарської продукції (включаючи зернові), олію, сіль, добрива). У Німеччині стандартна ставка ПДВ становить 19%, а під час оподаткування сільськогосподарської продукції застосовують знижену ставку – 7 % [82, 83].

В Бельгії на відміну від інших країн ЄС ставка податку на додану вартість для більшості платників податків аграрної галузі становить 21%, а знижені ставка 6% та 12% застосовується на незначний перелік товарів (добрива, запчастини і т.д.). У Великобританії ставка ПДВ на продукцію сільськогосподарського виробництва становить 0% та фермери мають можливість отримання компенсації податку з бюджету у відповідно встановлений термін. В Іспанії сільськогосподарські підприємства використовують дві ставки ПДВ: 4% та 10% - на продовольчі товари широкого вжитку та продукти харчування (хліб, овочі, фрукти, молочні вироби, яйця, зерно). Отже, пільги для сільського господарства в оподаткуванні ПДВ передбачили як країни Азії та країни-сусіди, так і країни, які входять до складу ЄС.[82, 84]

Слід зазначити, що крім знижених ставок на сільськогосподарську продукцію, окремі країни застосовують спеціальні тимчасові знижені ставки на таку продукцію: Іспанія (4%) – продукти харчування, фармацевтична продукція, видання книг, газет та журналів; Ірландія (4,8%) — продукти харчування; Франція (2,2%) – фармацевтична продукція, видання книг, газет та журналів; Люксембург (3%) – практично для всіх груп товарів; Італія (4%, 5%, 10%) – продукти харчування, обладнання для осіб з особливими

потребами, видання книг, газет та журналів, соціальні послуги;. Оскільки спеціальні знижені ставки застосовуються нетривалий період часу, то ефект від їх запровадження поки що достовірно оцінити складно. Загалом можна зазначити, що більшість європейських країн намагається віднайти таку комбінацію ставок, яка б забезпечила збалансування регулюючого та фіскального потенціалу ПДВ. [82, 85].

Отже, всі країни ЄС, крім Данії, запровадили знижені ставки на кілька груп товарів. Переважно це стосується як товарів першої необхідності, послуг громадського транспорту, ліків, медичного обладнання так і сільськогосподарської продукції. Найбільша різниця між стандартною та зниженою ставками характерна для Нідерландів (21% і 6%) та Великобританії (20% і 5%). Інші знижені ставки ПДВ зазначені країни не застосовують, однак така комбінація ставок дала можливість максимально реалізувати не тільки фіскальний, але і регуляторний потенціал ПДВ.

Досвід країн Європейського союзу свідчить про користь застосування диференційованих ставок ПДВ для окремих категорій товарів. Запровадження знижених ставок може мати як постійний характер (для окремих груп товарів, в особливості соціального значення), так і тимчасовий (запроваджуються на певний період часу для окремих груп товарів як виключення). Такий механізм диференційованого справляння ПДВ забезпечує ефективну реалізацію, як фіскального так і регуляторного потенціалу ПДВ.

Отже, система оподаткування аграрного сектору економіки є одним із дієвих інструментів непрямого впливу будь-якої країни на дану галузь. Аналіз літературних джерел з питань оподаткування сільського господарства у світі показує, що для багатьох країн світу система оподаткування має такі спільні риси:

- 1) наявність податкових пільг;
- 2) використання спеціальних режимів з оподаткування;

3) наявність гнучкого, мобільного податкового механізму, здатного швидко адаптуватися в умовах мінливого економічного середовища.

Досвід розвинутих аграрних країн щодо адміністрування та функціонування системи ПДВ може бути корисним для аграрного сектора України. Встановлено, що в перспективі доцільно поступово переходити до диференційованої шкали ставки ПДВ залежності від загальної споживчої корисності (цінності) товару.

Подальший розвиток механізму непрямого оподаткування сільськогосподарських товаровиробників слід вбачати у використанні європейської практики оподаткування податку та впровадженні механізму диференційованих ставок ПДВ, що забезпечить активізацію та ефективний розвиток сільського господарства.

Висновки до 3 розділу

Аграрний сектор в наш час зазнає все більшого податкового регулювання шляхом ведення нових податкових новацій, які значним чином впливають на діяльність підприємств даного сектору. Подальші зміни в оптимізації податкового навантаження слід вбачати в перегляді податкового навантаження на аграрну галузь за для забезпечення оптимального рівня оподаткування сільськогосподарських підприємств.

У зв'язку зі змінами у квітні 2021 р до ПКУ, а саме Законом України № 1914 було впроваджено така податкова новація для аграріїв, як мінімальне податкове зобов'язання. Застосовуватися воно почне з 1 січня 2022 року. Метою законопроекту є детінізація використання с/г земель. Під тіньовим обробітком землі слід розуміти виготовлення сільськогосподарської продукції на земельних ділянках, які фактично орендуються, але за ними не оформляються та/або не реєструються договори оренди (не сплачується відповідно ПДФО, військовий збір, зарплата в тіні).

Прийняття законотворцями змін до ПКУ з 01.01.2022 року по результатам роботи 2022 року у частині запровадження мінімального

податкового зобов'язання на 1 га., яке є обов'язковим для сплати власників чи користувачів земельними ділянками. Так за нашими розрахунками для ФОП мінімальне податкове навантаження на 1 га складає 999,36 грн, для СФГ-ФОП (половина) – 499,68 грн. Як свідчать розрахунки саме організаційно правова форма СФГ-ФОП є найбільш вигідною для осіб які розпоряджаються чи отримують дохід із земельних ділянок

Отже, всі країни ЄС, крім Данії, запровадили знижені ставки на кілька груп товарів. Переважно це стосується як товарів першої необхідності, послуг громадського транспорту, ліків, медичного обладнання так і сільськогосподарської продукції. Найбільша різниця між стандартною та зниженою ставками характерна для Нідерландів (21% і 6%) та Великобританії (20% і 5%). Інші знижені ставки ПДВ зазначені країни не застосовують, однак така комбінація ставок дала можливість максимально реалізувати не тільки фіскальний, але і регуляторний потенціал ПДВ.

Досвід країн Європейського союзу свідчить про користь застосування диференційованих ставок ПДВ для окремих категорій товарів. Запровадження знижених ставок може мати як постійний характер (для окремих груп товарів, в особливості соціального значення), так і тимчасовий (запроваджуються на певний період часу для окремих груп товарів як виключення). Такий механізм диференційованого справляння ПДВ забезпечує ефективну реалізацію, як фіскального так і регуляторного потенціалу ПДВ.

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

Для сільськогосподарських підприємств існують різні варіанти оподаткування, серед яких можна виділити загальну систему та спрощену систему, зокрема в рамках єдиного податку четвертої групи. В рамках загальної системи оподаткування основним податком є податок на прибуток, ставка якого складає 18%, який сплачується підприємствами. Спрощена система оподаткування для сільськогосподарських підприємств передбачає сплату єдиного податку відповідно до умов четвертої групи платників цього податку. Ставка єдиного податку для четвертої групи залежить від категорії (типу) земель та їхнього розташування і встановлюється у відсотках від грошової оцінки земель. Однією з основних умов застосування спрощеної системи для сільськогосподарських товаровиробників є частка доходу від сільськогосподарської діяльності, яка повинна становити не менше 75% від загального доходу за попередній податковий рік. Загальна система оподаткування дозволяє підприємствам займатися будь-якою діяльністю, без додаткових обмежень, властивих спрощеній системі.

Для забезпечення справедливості у сплаті податків для власників земельних ділянок сільськогосподарського призначення було введено обов'язкове мінімальне податкове зобов'язання з розрахунку на один гектар землі. Ставка цього зобов'язання становить 4% від нормативної грошової оцінки землі в період з 2022 по 2023 роки та 5% з 2024 року.

Питання регулювання аграрного сектору через систему оподаткування податком на додану вартість (ПДВ) є важливим, оскільки цей податок є непрямим і включається у вигляді надбавки до ціни товарів або послуг, що в кінцевому підсумку сплачується кінцевим споживачем. Сільськогосподарські товаровиробники, які здійснювали діяльність у сферах сільського, лісового господарства та рибальства, мали право на спеціальний режим оподаткування ПДВ до 1 січня 2017 року. Однак, з скасуванням спеціального режиму ПДВ у 2017 році всі суб'єкти, що перебували на цьому режимі,

перейшли на загальну систему ПДВ, що означало повну сплату податкових зобов'язань до державного бюджету.

З 25 лютого 2021 року набули чинності зміни до Податкового кодексу, які передбачають зниження ставки ПДВ з 20% до 14% на операції з імпорту та постачання сільськогосподарської продукції за окремими кодами УКТ ЗЕД.

Податкові надходження до державного бюджету за період 2016–2024 років збільшилися на 1 143 310,2 млн грн, що становить 265,16%. Протягом цього періоду спостерігалася стабільна тенденція до зростання податкових надходжень. Зокрема, податок на додану вартість зріс на 214 275,2 млн грн (496,42%), а податки та збори на доходи фізичних осіб — на 266 284,4 млн грн (545,21%).

Основним джерелом доходів місцевих бюджетів є місцеві податки та збори, визначені Податковим кодексом України (ПКУ). До місцевих податків належать: податок на майно (який включає плату за землю, податок на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки, транспортний податок) та єдиний податок. Місцеві збори включають: збір за місця для паркування транспортних засобів та туристичний збір.

У структурі податкових надходжень громад значну частину займають податки: податок на доходи фізичних осіб (ПДФО) — 47,81%, єдиний податок — 22,28% та податок на майно — 24,82%. Ці податки є основними бюджетоутворюючими для місцевих бюджетів, зокрема для бюджетів об'єднаних територіальних громад. Найбільша частина ПДФО надходить за рахунок утримань із заробітної плати працівників неприбуткових організацій (школи, дитячі садки, військові частини) та виплати орендної плати за земельні ділянки.

Згідно з бюджетним законодавством, наповнення місцевих бюджетів забезпечується податками, адміністрування яких, відповідно до норм податкового кодексу, покладено на органи місцевого самоврядування. До таких податків належать податок на майно, єдиний податок та податок на доходи фізичних осіб. Цей підхід дозволяє місцевим бюджетам отримувати

доходи від діяльності платників податків, що перебувають на відповідній території. Введення з 1 січня 2022 року мінімального податкового зобов'язання на один гектар дозволило збільшити податкові надходження від осіб, які займаються самозайнятістю та володіють земельними ділянками.

Прийняття змін до Податкового кодексу України, що набрали чинності з 1 січня 2022 року, у частині запровадження мінімального податкового зобов'язання на один гектар землі, стало обов'язковим для сплати власниками чи користувачами земельних ділянок. За результатами розрахунків, мінімальне податкове навантаження для фізичних осіб-підприємців (ФОП) на один гектар становить 999,36 грн, а для сільськогосподарських фермерських господарств (СФГ-ФОП) — 499,68 грн. За оцінками, організаційно-правова форма СФГ-ФОП є найбільш вигідною для осіб, які мають розпорядження або отримують дохід з земельних ділянок. Водночас досвід країн Європейського Союзу, за винятком Данії, свідчить про запровадження знижених ставок податку на додану вартість (ПДВ) для кількох груп товарів. Це здебільшого стосується товарів першої необхідності, послуг громадського транспорту, ліків, медичного обладнання та сільськогосподарської продукції. Найбільша різниця між стандартними та зниженими ставками ПДВ спостерігається в Нідерландах (21% і 6%) та Великобританії (20% і 5%). Інші знижені ставки ПДВ в цих країнах не застосовуються, однак така комбінація ставок дозволяє ефективно реалізувати не лише фіскальний, але й регуляторний потенціал ПДВ.

Досвід Європейського Союзу демонструє переваги застосування диференційованих ставок ПДВ для окремих категорій товарів. Введення знижених ставок може бути як постійним (для груп товарів соціального значення), так і тимчасовим (запроваджуються на обмежений період для певних товарів як виключення). Така система диференційованого оподаткування ПДВ сприяє ефективному використанню як фіскального, так і регуляторного потенціалу цього податку.

Список використаних джерел

1. Варналій З. С., Романюк М. В. «Податкова система: підручник» К: Знання України, 2019. 567 с.
2. Островецький В. І. Формування податкових надходжень бюджету в умовах трансформації економіки України: дис. канд. екон. наук: спец. 08.04.01. В.І. Островецький; Науково-дослідний фінансовий ін-т при Міністерстві фінансів України. К., 2006. 222 с.
3. Магопець О. А. Розвиток процесів управління оподаткуванням в системі державного управління. О. А. Магопець, А. В. Босенко // Наукові праці Кіровоградського національного технічного університету: [зб. нак. пр.] – Кіровоград : КНТУ. – 2016. – Вип. 29. – С. 110–119.
4. Кене Ф. Фізіократи. Вибрані економічні твори: пров. з фр., англ. та ньому. Ф. Кене та ін; предисл. П. Н. Ключкіна. - М.: Ексмо, 2008. - 1199 с.
5. Сміт А. Добробут націй. Дослідження про природу та причини добробуту націй. А. Сміт; пер. з англ. О. Васильєва та ін.; наук. ред. Є. Литвин. – К. : Port-Royal, 2001. – 594 с
6. Фінанси зарубіжних корпорацій: навч.-метод. посіб. для самостійного вивчення дисципліни. В. М. Суторміна та ін.; Держ. вищ. навч. закл. «Київський національний економічний університет ім. Вадима Гетьмана». – К. : КНЕУ, 2008. – 218 с.
7. Орлюк О. П. Фінансове право. Академічний курс: підруч. К: Юрінком Інтер, 2010. 808 с.
8. Опарін В. М. Фінансова система України (теоретико–методологічні аспекти): Монографія. – К.: КНЕУ, 2005. – 240 с.
9. Синчак В. П. Система оподаткування у сільському господарстві України: теорія, методологія та практика : монографія / В. П. Синчак. – Х.: ХУУП, 2008. – 476 с. (с. 29)
10. Фінанси: Підручник / За ред. С.І. Юрія, В.М. Федосова. – К.: Знання, 2008. 611 с.

11. Податкове право України: підручник; за ред. М. П. Кучерявенка, Н. А. Маринів. Х: Право, 2019. 440 с.
12. Податкова політика України: навч. посіб. П. В. Мельник, З. С. Варналій, Л. Л. Тарангул; За ред. П. Мельника. К.: Знання України, 2011. 505
13. Буряковський В.В Податки : навч. посіб. В. В. Буряковський. – Дніпропетровськ: Пороги, 1998. – 611 с. (с. 4)
14. Теорія фінансів: навч. посіб. М.П. Леоненко, П.І. Юхименко, А.А. Ільєнко та ін. – К.: Центр навчальної літератури, 2005. – 480 с. (с. 454)
15. Податковий кодекс України. ULR: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>
16. Податкова система: Навчальний посібник Волохова І. С., Дубовик О. Ю., Слатвінська М. О. та ін.; за заг. ред. І. С. Волохової, О. Ю. Дубовик. – Х: Видавництво «Діса плюс», 2019. – 402 с.
17. Артус М.М. Фінанси: навч. посіб. М.М. Артус. – К.: Європ. ун-т, 2005. – 198 с.
18. Кучерявенко Н. П. Курс налогового права : в 6-ти т. Т. 3: Учение о налоге. Х: Легас ; Право, 2005. 668 с.
19. Податкова Система: Навчальний посібник./ за заг. ред. Андрущенко В. Л. – К.: «Центр учбової літератури», 2017. – 416 с.
20. Андрущенко В. А., Ляшенко В. І. Економічні та позаекономічні аспекти оподаткування. В. А. Андрущенко, В. І. Ляшенко – Фінанси України. – 2005. - № 1. – С. 36-43.
21. Данілов О.Д. Податкова система та шляхи її реформування. О.Д. Данілов, Н.П. Фліссак. – К. : Парламентське видавництво. 2011. – 215 с.
22. Соколовська А. М. Податкова система держави: теорія і практика становлення А. М. Соколовська. – К.: Знання – Прес, 2004
23. Олійник О. В. Податкова система : навчальний посібник О. В. Олійник, І. В. Філон. - К. : Центр навчальної літератури, 2006. – 456 с.
24. Смит А. Исследование о природе и причинах богатства народов А. Смит; пер. с англ.; предис. В.С. Афанасьева. – М. : Соцэкгиз. 1962 684 с.

25. Борисенко О.С. Місце податкової політики у системі державного регулювання економіки О.С. Борисенко. Трансформація фінансових відносин : матеріали IV міжнародного симпозіуму Х., 10 лист. 2011 р. МФУ, ХІФ УДУФМТ. – Х.: ХІФ УДУФМТ, 2011. – С. 332–333.
26. Податкова система України: тренінг-курс : навч. посіб. О. М. Тимченко, Ю. В. Сибірянська, С. М. Кокшарова та ін. ; за заг. ред. О. М. Тимченко ; передм. Т. І. Єфименко. – К. : ДННУ “Акад. фін. управ ління”, 2012. – 656 с.
27. Податкова система України: Підручник Федосов В.М., Опарін В.М., Пятаченко Г.О. та ін.]; за ред. В.М Федосова. К.: Либідь, 1994. 463 с.
28. Романенко О.Р. Фінанси: підручник О. Р. Романенко. — К: Центр навчальної літератури, 2006. — 312 с.
29. Юрій С.І. Бюджетна система України: навчальний посібник С.І Юрій, Й.М. Бескид. — К.: НІОС, 2000.
30. Соколовська А. Основи теорії податків: навч. посібник А. Соколовська. – К., 2010. – 326 с.
31. Крисоватий А. І. Податковий менеджмент: навчальний посібник А. І. Крисоватий, А. Я. Кізима. — Т: Карт-бланш, 2004. — 304 с.
32. Оподаткування в Україні: навч. посібн. Н. М. Деєва, Н. І. Редіна, Т. О. Дулік та ін.; за ред. Н. І. Редіної. – К.: Центр учбової літератури, 2009.— 544 с.
33. Иванов Ю. Б. Современные проблемы налоговой политики: учебн. пособие Ю. Б. Иванов, А. Н. Тищенко. – Х.: ИД „Инжек”, 2006. 328 с
34. Ільяшенко В. А. Податкова політика в системі регулювання соціальноекономічного розвитку держави В. А. Ільяшенко. Економіка та держава. – 2013. – №8. – С. 22-24
35. Податкова політика: теорія, методологія, інструментарій: навч. посіб. під ред. Ю. Б. Іванова, Харків : ВД «ІНЖЕК», 2010. 492 с

36. Обліково-аналітичне забезпечення й оподаткування розвитку суб'єктів агробізнесу та сільських територій: колективна монографія. за заг. ред. Мармуль Л. О. — Херсон: Айлант, 2019. — 334 с
37. Букало Н. А. Складання та подання податкової звітності підприємств з податку на прибуток. Вісник Одеського національного університету імені І. І. Мечникова. 2016. № 4 (46). С. 192–195.
38. Лупенко О. Ю., Тулуш Л. Д. Оподаткування сільського господарства в умовах трансформації спеціальних податкових режимів. Економіка АПК. 2016. № 1. С. 5-17.
39. Цап В. Д. Витрати і собівартість продукції в сільськогосподарських підприємствах України : монографія. - Мелітополь: Видавничий будинок ММД, 2018. – 368 с
40. Закон України «Про фермерське господарство» від 20 жовтня 2021 року № 973-IV ULR.: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/973-15#Text>
41. Koptieva H., Chernyuk P. Taxation of small businesses in Ukraine. Проблеми соціально-економічного розвитку підприємств: Тези доп. XI міжнародної науково-практичної конференції. Х.: ТОВ «Планета-Прінт». 2018. С.16.
42. Заболотний В. С. Оподаткування сільськогосподарських підприємств в Україні: проблеми та перспективи. Perspectives of world science and education. Abstracts of the 3rd International scientific and practical conference. CPN Publishing Group. Osaka, Japan. 2019. С. 422-427 URL: <http://sciconf.com.ua> (дата звернення: 12.11.2021).
43. Скоромна О. Ю. Сучасні аспекти оподаткування аграрних підприємств податком на додану вартість. Агросвіт. 2021. № 17. С. 34–40.
44. Надходження податків і зборів: показники роботи ДПС України // Офіційний веб-портал Державної податкової служби України. ULR: <https://tax.gov.ua/diyalnist-/pokazniki-roboti/>
45. Лагодієнко Н. В. Сучасні тенденції податкового регулювання аграрного сектору економіки в Україні. II Міжнародної науково-практичної

конференції «Обліково-аналітичне і фінансове забезпечення діяльності суб'єктів господарювання: освітньо-наукові та виробничі засади» 22–24 листопада 2017 р. Миколаїв : МНАУ, 2017. С. 33–36.

46. О.В. Олійник, О.Ю. Скоромна. Зміни в системі оподаткування та їх впливна тенденції економічного розвитку аграрного сектора економіки Вісник ХНАУ ім. В.В. Докучаєва. № 2. Серія „Економічні науки” с. 285 – 291

47. Податкова система: навчальний посібник / С. В. Косторной, О. О. Яцух, В. Д. Цап та ін.; ред.. С.В. Косторной. Мелітополь: Видавничий будинок ММД, 2018. 196 с

48. Податкова система. Практикум / С. В. Косторной, О. О. Яцух, В. Д. Цап та ін.; за ред. С. В. Косторного. – Мелітополь: Видавничий будинок ММД, 2021. 448 с

49. Закон України затверджений Верховною Радою України «Про державну підтримку сільського господарства України» від 24.06.2004 № 1877-IV ULR: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1877-15#Text>

50. Яцух О. О. Фінансове забезпечення сільськогосподарських підприємств: монографія. Мелітополь:Видавничий будинок ММД,2018. 467 с

51. Офіційний сайт Кожанської громади ULR: <https://kozhanska-gromada.gov.ua>

52. Яцух О. О., Захарова Н. Ю., Цап В. Д. Фінанси підприємства 2 навчальний посібник. Мелітополь: Видавничий будинок ММД, 2020. – 697 с

53. Магопець О. А., Босенко А. В. Удосконалення механізму справляння єдиного податку для сільськогосподарських товаровиробників. Наукові праці Кіровоградського національного технічного університету. Економічні науки. 2015.Випуск 28. С. 87–99

54. Левкович В. Поняття і правова природа неподаткових надходжень / В. Левкович // Фінанси України. — 2014. — № 10. — С. 41.

55. Бюджетний кодекс України, затверджений Верховною Радою України від 8 липня 2010 року № 2456-VI ULR:: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17#Text>

56. Глухова В.І. Аналіз податкових надходжень до державного бюджету України в сучасних умовах. Міжнародний науковий журнал «Інтернаука». 2017. № 5. С. 111–114.
57. Голишевська Л. В., Андрущак А. А. Роль фіскальної та регулюючої функції податків в економіці держави // Международный журнал экономики: электрон. версія журн. 2010. № 3. С. 40–45.
58. Сердак С. Принципи ефективного управління ресурсами суб'єктів господарювання / С. Сердак // Академічний огляд. – 2008. – № 2. – С. 83–88.
59. Підлісецький Г.М. Підвищення ефективності використання ресурсного потенціалу підприємств / Г.М. Підлісецький // Економіка АПК. – 2008. – № 5. – С. 65-66.
60. Фінанси підприємств: навч. посібник / за ред. Г. Я. Аніловської, І. Б. Висоцької. Львів: ЛьвДУВС, 2018. 440 с.
61. Юхименко П. І., Федосов В. М., Лазебник Л. Л. та ін. Теорія фінансів: Підручник / За ред. проф. В. М. Федосова, С. І. Юрія. — К.: Центр учбової літератури, 2010. — 576 с.
62. Бабяк Н.Д. Амортизаційні відрахування як фінансове джерело відтворення основних засобів підприємств / Н.Д. Бабяк // Вісник Сумського державного університету. Серія «Економіка». 2005. № 10(82). – С. 177–185.
63. Нашкерська Г. В. Фінансовий облік: навч. посіб. / Г. В. Нашкерська. – К.: Кондор, 2005. – 503с
64. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» від 23.07.2019 URL:: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13#Text>
65. Балдик Д.О. Формування фінансово-економічних результатів діяльності сільськогосподарських підприємств / Д.О. Балдик // Молодий вчений. – 2016. – № 5. – С. 8-12.
66. Постанова Національного Банку України від 29.12.2017 №148 «Про затвердження Положення про ведення касових операцій у національній валюті в Україні» URL:: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0148500-17#Text>

67. Kostornoi S., Yatsukh O., Tsap V., Demchenko I., Zakharova N., Klymenko M., Labenko O., Baranovska V., Daniel Z., Tomaszewska-Górecka W. Tax Burden of Agricultural Enterprises in Ukraine. *Agricultural Engineering*. 2021. 25(1). P. 157-169. URL: <https://sciendo.com/article/10.2478/agriceng-2021-0013>
68. Поддєрьогін А.М. Фінанси підприємств: підруч. / А.М. Поддєрьогін, М.Д. Білик 7-ме вид., перероб. і доп. – К.: КНЕУ, 2010. – 460 с.
69. Савицька Г.В. Економічний аналіз діяльності підприємства: навч. посіб.; 2-е вид., випр. і доп. К.: Знання, 2005. С. 637–653.
70. Сарапіна А.О. Системний аналіз фінансового стану підприємства: методика та напрями вдосконалення / А.О. Сарапіна // Науковий вісник Херсонського університету. – Херсон, 2013. – Вип. 1. – С. 96–99.
71. Фінансовий аналіз / [М. Д. Білик, О. В. Павловська, Н. М. Притуляк, Н. Ю. Невмержицька]. – К. : КНЕУ, 2005. – 592 с.
72. Орищин Т. М. Оптимізація податкового навантаження підприємства: теоретичний та методичний аспекти. Економіка та держава. 2019. № 4. С. 58–62. DOI: 10.32702/2306-6806.2019.4.58
73. Iatsukh O., Demchenko I., Zakharova N., Tsap V. Agricultural development of Ukraine as the basis for ensure its food security. Технологічний аудит и резервы производства. 2018. № 2/5 (40). С. 37–44. (*Index Copernicus*)
74. Сімейний кодекс України від 10.01.2002 № 2947 III ULR: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2947-14#Text>
75. Закон України «Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань» редакція від 01.01.2021. №755 IV ULR: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/755-15#Text>
76. Закон України «Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування» редакція від 08.07.2010 №2464 VI [ULR: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/2464-17>
77. Водний кодекс України редакція від 01.01.2022 №213/95 –ВР URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/213/95-%D0%B2%D1%80>

78. COUNCIL DIRECTIVE 2006/112/EC of 28 November 2006 on the common system of value added tax [Електронний ресурс] Режим доступу : <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32006L0112&qid=1645040483489>

79. COUNCIL DIRECTIVE 2008/9/EC of 12 February 2008 laying down detailed rules for the refund of value added tax, provided for in Directive 2006/112/EC, to taxable persons not established in the Member State of refund but established in another Member State. ULR:: <https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2008/8/oj>

80. Ульянченко Ю. О. Державне регулювання аграрного ринку в країнах ЄС і США: досвід для України. закордонний досвід www.business-inform.net Державне будівництво. 2007. № 2. URL: <http://kbuara.kharkov.ua/e-book/db/2007-2/doc/5/05.pdf>

81. Прокопчук О. Т. Європейський досвід функціонування ПДВ у галузі сільськогосподарського виробництва / О. Т. Прокопчук // Економічний вісник Донбасу. - № 3 (25). - 2011. - С. 47-50.

82. Official website of the European Union / Taxation and Customs Union Value added tax (VAT)/ ULR:: https://ec.europa.eu/taxation_customs/tedb/splSearchForm.html

83. Worldwide VAT, GST and Sales Tax Guide ULR: https://www.ey.com/en_gl

84. Farm Taxation in the UK and Ireland: Differences, Similarities and Current Challenges ULR:: <https://www.butlerco.co.uk/articles/Farm%20Taxation%20in%20the%20UK%20%20Ireland%20>

85. European Union VAT rates ULR: <https://www.avalara.com/vatlive/en/vat-rates/european-vatrates.html>

ДОДАТКИ

Додаток А

Динаміка податкових надходжень до державного бюджету України у розрізі видів економічної діяльності, млн. грн

Назва виду діяльності	Роки							Відхилення 2024 до 2018
	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	%
Сільське господарство, лісове господарство та рибне господарство	23 274,79	26 064,68	31 987,10	32086,1	23 053,28	19 246,0	22 337,07	-4,0
Добувна промисловість і розроблення кар'єрів	81456,65	81504,16	90864,31	145713,2	128 837,74	88 138,7	97 089,80	19,2
Переробна промисловість	51979,41	55458,91	86145,24	96812,3	91 181,74	156 373,9	171 356,88	229,7
Постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря	28380,43	41000,11	36232,24	56119,9	69 428,05	73 684,3	84 064,71	196,2
Водопостачання; каналізація, поводження з відходами	2809,01	3299,06	4211,80	5101,3	4 398,66	5 440,3	6 021,22	114,4
Будівництво	12765,13	15485,25	16342,60	19114,6	16 846,77	20 999,1	23 282,97	82,4
Оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів	29550,06	38184,14	40909,80	73672,98	107 699,94	142 489,8	152 499,27	416,1
Транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність	29394,76	37410,67	42085,29	47658,04	43 999,99	60 367,6	64 203,49	118,4
Тимчасове розміщування й організація харчування	2464,12	2970,18	2135,61	2505,57	1 574,77	4 321,3	4 746,49	92,6
Інформація та телекомунікації	17527,12	21173,84	22483,71	26825,18	26 295,27	36 628,5	40 578,37	131,5

Фінансова та страхова діяльність	15479,21	32483,16	47846,96	44035,65	56 794,27	138 309,1	153 571,17	892,1
Операції з нерухомим майном	7299,74	8900,03	8693,97	10563,62	8 460,44	14 284,1	15 575,45	113,4
Професійна, наукова та технічна діяльність	40812,73	48998,13	77434,10	25363,44	23 880,33	46 858,8	49 690,16	21,8
Діяльність у сфері адміністративного та допоміжного обслуговування	6668,34	8546,24	8 382,19	10760,71	9 932,41	12 787,6	14 094,90	111,4
Державне управління й оборона; обов'язкове соціальне страхування	15946,91	19262,28	21 824,80	25140,30	49 614,28	150 138,0	168 769,43	958,3
Освіта	4734,80	5640,02	6 362,94	8195,99	7 718,77	8 897,2	10 512,50	122,0
Охорона здоров'я та надання соціальної допомоги	5526,71	6535,72	7 652,14	10135,50	9 648,31	11 810,76	13 642,70	146,9
Мистецтво, спорт, розваги та відпочинок	1419,05	1584,67	1 367,69	1717,44	1 605, 088	14 481,40	15 441,71	988,2
Надання інших видів послуг	850,09	1003,41	1 031,94	1269,73	1 165,40	2 132,04	2 458,29	189,2
Діяльність домашніх господарств	0,20	0,28	0,52	0,48	0,12	1 ,21	1,35	575,0
Діяльність екстериторіальних організацій і органів	5,43	-30,19	-55,26	-44,36	5,2	-68,86	-82,92	-1627,1
Державне управління	76,5	89,9	114,5	186,3	692,21	670,59	866,47	103,3
Інші	20790,10	11454,25	13450,96	67893,5	145556,7	195553,87	536468,12	248,0
Всього	753815,60	804567,1	851115,8	1109090,0	949 764,4	1 203 544,1	1 647 189,6	118,5